

Merimieslääkärintarkastus

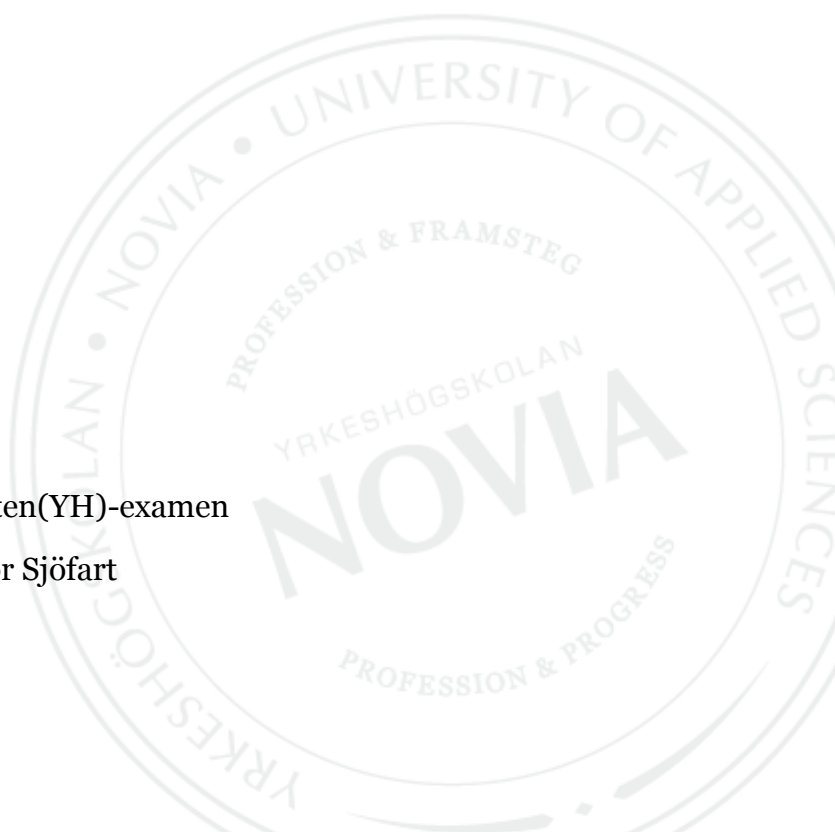
Eero Sarkalahti

Toomas Kasemets

Examensarbete för Sjökapten(YH)-examen

Utbildningsprogrammet för Sjöfart

Åbo 2014

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Toomas Kasemets, Eero Sarkalahti

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Utbildningsprogrammet för sjöfart, Turku

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Sjökapten YH

Ohjaajat: Ritva Lindell

Nimike: Merimieslääkärintarkastus

Päivämäärä 4.4.2014 Sivumäärä 52 Liitteet 4

Tiivistelmä

Tässä opinnäytetyössä käsitellään kahdesta eri perspektiivistä nykyistä merimieslääkärintarkastuskäytäntöä. Tutkimus on toteutettu kahtena erillisenä kyselytutkimuksena joulukuussa 2013. Työn tarkoitus on vastata asetettuun tutkimuskysymykseen, kohtaavatko merimieslääkäreiden ja tarkastettavien odotukset merimieslääkärintarkastuksessa.

Ongelmanasettelussa otamme huomioon molempien ryhmien katsontakannat aiheeseen. Ongelmia pohdittaessa saimme apua asiantuntijan haastattelun avulla, ja lisäksi perehdyimme aiheeseen saatavilla olleita lähteitä ja kirjallisuutta hyväksikäyttäen.

Työn teoreettisessa osuudessa käsitellään merimieslääkärintarkastuksiin liittyvät lainsäädännöt pääkohdittain. Lisäksi työssä selvitetään, mitä merimieslääkärintarkastus pitää sisällään. Tässä osiossa selvitetään myös merimieslääkärintarkastuksen merkitys tarkasteltaessa merenkulkijan terveydentilaa ja mahdollisia poikkeuksia, jotka koskevat tarkastettavan työkykyä ja lääkärintodistuksen saantia.

Tutkimus on kohdistettu käytännön kautta merimieslääkärintarkastusten kanssa työskenteleville henkilöille, eli tarkastuksia suorittaville merimieslääkäreille sekä tarkastettaville merenkulkijoille. Kyselytutkimukset on räätälöity molemmille ryhmille erikseen kuitenkin niin, että tutkimustyössä kyetään vertailemaan samansuuntaisia sekä toisistaan poikkeavia näkökantoja. Jokainen kysymys on analysoitu erikseen ja molemmista ryhmistä on tehty oma yhteenveto, jossa tarkastellaan saatuja tuloksia.

Lisäksi vastauksista on tehty yhteenveto, jonka tarkoitus on koota pääkohdat yhteen ja tarkastella niitä mahdollisuuksien mukaan vertaillen.

Tutkimuksen lopputuloksesta käy ilmi, että molemmilla tutkittavilla osapuolilla on samansuuntaiset odotukset tarkasteltaessa merimieslääkärintarkastuksen toivottua lopputulosta, mutta johtuen mahdollisesti katsontakannasta käytännön toteutusmetodit saattavat erota toisistaan jonkin verran.

Työssä on selvitetty myös muutosehdotukset merimieslääkärintarkastuskäytäntöön molemmilta vastaajaryhmiltä.

Kieli: Suomi

Avainsanat: Merimieslääkärintarkastus, Lääkärintodistus, Työkyky, Lainsäädäntö

Opinnäytetyö on saatavilla joko ammattikorkeakoulujen verkkokirjastossa Theseus.fi tai kirjastossa.

BACHELOR'S THESIS

Authors: Toomas Kasemets, Eero Sarkalahti

Degree Programme: Utbildningsprogrammet för sjöfart, Turku

Orientation/Advanced Studies: Sjökapten YH

Supervisor: Ritva Lindell

Title: Seafarer Medical Examination

Date 4.4.2014	Pages	52	Appendices 4
---------------	-------	----	--------------

Summary

In this thesis, the current procedure for seafarer medical examination is discussed from two different perspectives. The study has been carried out as two separate questionnaire surveys in December 2013. The purpose of this study is to answer the research question of whether the expectations of the approved doctors eligible to conduct these examinations and the seafarers examined meet in the seafarer medical examination.

We take both groups' perspectives into consideration in the formulation of the problem. In the investigation of the issues we were aided by an expert survey, in addition to which we researched the subject by making use of the sources and literature available.

In the theoretical part of this thesis, legislation pertaining to seafarer medical examinations is discussed in its key aspects. In addition, we clarify what the seafarer medical examination involves. In this section we also investigate the purpose of the seafarer medical examination in relation to the seafarer's health and the possible irregularities to do with the examinee's fitness for work and the acquisition of a medical certificate.

The study is aimed in practice at the persons whose work involves the seafarer medical examination, i.e. the doctors conducting the medical examinations, and the seafarers examined. The questionnaire surveys have been modified to each group individually – nevertheless, in such a way that parallel and conflicting perspectives can be compared in the research. Every question has been analysed individually, and a separate summary with a review of results has been made for each group.

In addition, a summary has been made of the answers with the purpose of bringing the main points together and discussing them, while drawing comparisons where possible.

The final outcome of the study shows that both parties in the focus of this research have similar expectations concerning the desirable results of the seafarer medical examination, but perhaps owing to points of view, the methods of implementation in practice may differ to some extent.

This study also investigates proposed alterations to the seafarer medical examination suggested by each group of respondents.

Language: Finnish

Key words: Seafarer Medical Examination, Medical Certificate, Fitness for Work, Legislation

Thesis is available at the Open Repository of the Universities of Applied Sciences at Theseus.fi, or the library.

EXAMENSARBETE

Författare: Toomas Kasemets, Eero Sarkalahti

Utbildningsprogram och ort: Utbildningsprogrammet för sjöfart, Åbo

Inriktningalternativ/Fördjupning: Sjökapten YH

Handledare: Ritva Lindell

Titel: Merimieslääkärintarkastus

Datum 4.4.2014

Sidantal 52

Bilagor 4

Sammanfattning

I detta lärdomsprov diskuteras det nuvarande förfarandet vid sjömansläkarundersökning från två olika perspektiv. Forskningen har genomförts som två separata enkätundersökningar i december 2013. Syftet med denna forskning är att få svar på frågan, om förväntningarna hos sjömansläkare och de undersökta möts under läkarundersökningen.

I problemformuleringen beaktas båda gruppernas perspektiv. I utförandet av undersökningen intervjuade vi en sakkunnig, samt använde tillgängliga källor och litteratur.

I den teoretiska delen av forskningen behandlas huvudaspekterna inom lagstiftning gällande sjömansläkarundersökningar. Dessutom behandlar forskningen också sjömansläkarundersökningens innehåll. I det här avsnittet diskuteras också sjömansläkarundersökningens betydelse för sjöfolkets hälsa samt undantag gällande den undersöktes förmåga att arbeta och att få utfärdat ett läkarintyg.

Denna forskning är riktad till personer som i praktiken har att göra med sjömansläkarundersökningar; alltså behöriga sjömansläkare som har rätt att göra sjömansläkarundersökningar samt sjöfolk som skall undersökas. Forskningen är anpassad så att båda målgrupperna har fått skilda enkäter, men resultaten kan oavsett det jämföras sinsemellan för att hitta gemensamma eller avvikande perspektiv. Resultaten av alla frågor är analyserade enskilt samt i separata sammandrag för vardera enkätundersökningen. Dessutom har det gjorts ett sammandrag av alla enkätsvar för att kunna diskutera och jämföra huvuddragen i dem.

I resultatet från denna forskning kommer det fram att både sjömansläkare och sjöfolk har liknande förväntningar på sjömansläkarundersökningens önskvärda slutresultat, men möjligtvis på grund av att synvinklarna är olika, skiljer sig åsikterna om hur man kan uppnå förväntningarna.

I forskningen har också utretts ändringsförslag för sjömansläkarundersökningen från båda svarsgrupperna.

Språk: Finska

Nyckelord: Sjömans läkarundersökning, Läkarintyg, Förmåga att arbeta, den lagstiftande

Examensarbetet finns tillgängligt antingen i webbiblioteket Theseus.fi eller i biblioteket

Työssä käytettyjä lyhenteitä ja määritelmiä

ILO, International Labour Organization, kansainvälinen YK:n alainen työelämän oikeuksia valvova järjestö

IMO, International Maritime Organization, kansainvälinen YK:n alainen merenkulkujärjestö

MLC 2006, Merityöyleissopimus

SOLAS, Safety of Life at Sea. Kansainvälinen yleissopimus alusten turvallisuudesta ja hengenpelastusvälineistä

STCW, Standards of Training Certification and Watchkeeping for Seafarers, Kansainvälinen yleissopimus merenkulkijoiden koulutuksesta ja pätevyydestä

Trafi, Liikenteen turvallisuusvirasto Suomessa

Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Suomessa

YK, maailmanlaajuinen hallitusten välinen yhteistyöjärjestö

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	1
1.1	Tavoite.....	2
1.2	Ongelmanasettelu	2
1.3	Rajaus.....	3
2	Taustaa merimieslääkärintarkastus säädöksistä	4
2.1	Lainsäädäntö	6
2.2	Laivaväen lääkärintodistusrikkomus	7
3	Merimieslääkärintarkastus	7
3.1	Alkutarkastus	8
3.2	Uusintatarkastus	9
3.3	Merimieslääkärin pätevyys	10
3.4	Merimieslääkärintarkastuspaikat.....	11
3.5	Poikkeuksia, jolloin tarkastuksen voi suorittaa muu kuin merimieslääkäri..	11
4	Työkyky merityössä.....	12
4.1	Terveystarkastusten velvollisuuksia.....	12
4.2	Esimiehen tekemä työkyvyttömyyden arviointi.....	12
4.3	Poikkeusluvut.....	12
4.4	Merityönteon kieltäminen	13
4.5	Pitkäaikaisesti työkyvyltään heikentynyt henkilö	14
4.6	Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen	15
5	Metodit ja tutkimusmenetelmät.....	15
6	Kyselytutkimus tarkastettaville	16
6.1	Tarkastettavien kohderyhmä.....	16
7	Tutkimuksen toteutus tarkastettaville ja tulosten esittely	17
7.1	Tarkastettavan meripalveluaika.....	17
7.2	Tarkastuksen laajuus	18
7.3	Omasta työkyvystä saatu kuva	19
7.4	Uusintaväli.....	20
7.5	Tarkastuspaikka uusintatarkastuksessa	21
7.6	Hoitohistoria	22
7.7	Tarkastettavan antamat tiedot.....	23
7.8	Tarkastettavan työkyky	24
7.9	Kehitysehdotukset.....	26
8	Yhteenvedo tarkastettavien tutkimuksesta.....	28
8.1	Monivalintakysymysten tarkastelu	28
8.2	Vapaasanallisten kysymysten tarkastelu	31

8.3	Kriittinen tarkastelu tarkastettaville suunnatusta kyselytutkimuksesta	32
9	Kyselytutkimus merimieslääkäreille ja tulosten esittely	32
9.1	Vastaajakunta	32
10	Tutkimuksen toteutus lääkäreille	33
10.1	Merimieslääkärintarkastuksen laajuus	34
10.2	Tarkastusvälin riittävyys	35
10.3	Tarkastettavan terveydentila	36
10.4	Hoitohistorian tarpeellisuus	37
10.5	Tarkastuspaikan merkitys uusintatarkastuksessa	38
10.6	Tarkastettavan antamat tiedot terveydentilastaan	39
10.7	Tarkastusmäärät	40
10.8	Tarkastettavan oma mielipide työkyvystään	41
10.9	Kehitysideoita merimieslääkärintarkastuksesta	42
11	Yhteenveto merimieslääkäreille suunnatusta tutkimuksesta	44
11.1	Kehitysideoiden tarkastelu	44
11.2	Keskeisimmät haasteet tarkastuksessa	45
11.3	Merimiesten työterveyshuollon merkitys	46
11.4	Kriittinen tarkastelu merimieslääkäreille suunnatusta tutkimuksesta	47
12	Tutkimusten yhteinen tarkastelu	48
13	Loppusanat	49
14	Lähteet	50
	Tarkastettaville lähetetty kyselykaavake	Liite1
	Merimieslääkäreille lähetetty kyselykaavake	Liite2
	Terveydentilavakuutus kaavake	Liite3
	Lääkärintodistuskaavake	Liite4

1 Johdanto

Merimieslääkärintarkastuksilla on jo pitkät perinteet Suomessa. Vuodesta 1939 tiedetään lääkärintarkastusten olleen Suomessa lakiin pohjautuvia merimiesten osalta. Lääkärintarkastusohjeistusta on muokattu vuosikymmenten aikana ja näinä päivinäkin se on kehityksen ja muutosten alla. Merimieslääkärintarkastus uusitaan nykyisellään kahden vuoden välein ja on pakollinen kaikille laivoilla työskenteleville henkilöille. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s2).

Opinnäytetyötä lähdettiin tekemään mielenkiinnosta aiheeseen ja halusta tutkia laivoillakin pohdintaa herättänyttä teemaa merimieslääkärintarkastuksesta ja siihen liittyvistä seikoista. Varsinkin pohdinta lääkärin, sekä tarkastettavan kannalta ja kysymyksistä, jotka nousevat esiin tarkastuksen myötä. Pyrimme työssämme löytämään eroja ja yhtäläisyyksiä näiden kahden tahon väliltä. Varsinainen tutkimuskysymyksemme on ”kohtaavatko lääkärin ja tarkastettavan odotukset merimieslääkärintarkastuksessa”?

Eero Sarkalahti tutki kysymystä tarkastettavan näkökulmasta ja Toomas Kasemets merimieslääkärien näkökulmasta. Tutkimusta varten tehtävän pohjatyön jaoimme niin, että Eero Sarkalahti tutki merimieslääkärintarkastusta koskevia asetuksia ja lainsäädäntöä. Toomas Kasemets tutki tarkastuksen käytäntöä ja merimieheltä vaadittavaa työkykyä merityössä.

Työmme tilaajan on Kustavin Merikala Oy. Vastaavia Suomessa tehtyjä tutkimustöitä etsimme tuloksetta Theseuksesta, joka on ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden julkaisuarkisto ja Ebsco tutkimustietokannasta. (Theseus 2013, Ebsco 2013).

Työ toteutettiin käyttäen päämetodina kyselytutkimusta. Kysely lähetettiin merimieslääkäreille sekä merimiehille, jotka valikoituivat työhön mukavuusotannalla. Kyselyssä oli kaikkiaan yhdeksän kysymystä. Tutkimuksen pohjalta laadittiin analyysi, joissa käydään läpi molempien tahojen näkemyksiä lääkärintarkastuksesta. Tarkastettaville lähetettiin 105 kappaletta kyselyitä ja vastausprosentti oli n.23 prosenttia. Lääkäreille lähetettiin 34 kappaletta kyselyitä ja vastausprosentti oli 53 prosenttia.

Tutkimusta varten haastateltiin myös Työterveyslaitoksen ylilääkäri Päivi Miilunpaloa, joka on ollut mukana kehittämässä merimieslääkärintarkastusta.

Häneltä saimme tukea eri katsontakantoihin kysymysten asettelun osalta. Työn ohjaavana opettajana oli Ritva Lindell, joka toimi myös työn laadullisena valvojana.

1.1 Tavoite

Työn tavoitteena on saada kuva merimieslääkärintarkastuksen ongelmakohdista ja siitä mitä tarkastettavat, sekä merimieslääkärit ajattelevat tämän hetkisestä merimieslääkärintarkastus käytännöstä. Tarkastukseen varattu suhteellisen lyhyt aika asettaa merimieslääkärille haasteita saada selvyys tarkastettavan terveydentilasta, koska nykyjärjestelmässä taustatiedot eivät aina ole automaattisesti merimieslääkärin saatavilla.

Tutkimuksemme yksi tarkoitus on selvittää, miten nämä ongelmakohdat voitaisiin mahdollisesti välttää ja koetaanko nykyiset tarkastus käytännöt ja menetelmät toimiviksi. Lisäksi tavoitteena on saada selville mahdolliset samankaltaisuudet, sekä eriävät näkökohdat merimieslääkäreiden ja tarkastettavien näkemysten välillä.

Työssä tullaan pohtimaan näitä seikkoja, sekä pyritään löytämään syitä eri näkökantoihin. Tarkoitus on sopivin metodein saada kartoitettua molempien tahojen näkemykset nykyisestä merimieslääkärintarkastustoiminnasta, sekä hankkia tietoa parannusehdotuksista koskien merimieslääkärintarkastusta. Molemmille osapuolille lähetettiin kyselykaavakkeet, joilla haluttiin selvittää heidän näkemyksensä omasta katsontakannasta. Lopputuloksena tarkastelemme näitä kahta tahoa, merimieslääkäreitä ja tarkastettavia, sekä heidän vastauksiaan kokonaisuutena.

1.2 Ongelmanasettelu

Aloittaessamme työn suunnittelun kävimme jo alkuvaiheessa haastattelemassa Ylilääkäri Päivi Miilunpaloa, joka on ollut mukana kehittämässä merimieslääkärintarkastuskäytäntöjä, ja kuulemassa hänen mielteitään merimieslääkärintarkastuksen nykytilasta, sekä tulevista kehitysnäkymistä. Tämän jälkeen pohdimme vastaajakunnan rajausta työmme toteuttamisen kannalta.

Kokonaisuuden kannalta olivat alan asiantuntijan mielteet tärkeitä, riittävän selkeän kuvan aikaansaamiseksi merimieslääkärintarkastuksesta ja sen nykytilasta. Saatuamme työn rajauksen ja toteutussuunnitelman hahmoteltua, sekä

keskusteltuamme ohjaavan opettajamme Ritva Lindellin kanssa, meillä oli riittävä käsitys työmme rajauksesta ja kyselytutkimuksen vastaajakunnasta.

Kyselytutkimukset tehtiin sähköisessä muodossa Google Docs palvelulla. Niissä olleiden kysymysten muodostamista varten pohdimme ongelmanasettelua ja haastatteluissa esiin tulleita seikkoja.

Ongelmanasettelu tässä työssä muodostuu vallitsevista käytännöistä merimieslääkärintarkastuksessa ja määräyksistä, sekä eri osapuolten näkemyksistä merimieslääkärintarkastusta kohtaan.

Ongelmanasettelun voi muotoilla kysymysmuotoon seuraavalla tavalla:

- 1. Mitkä koetaan keskeisiksi ongelmakohdiksi lääkärintarkastuksessa?**
- 2. Mitkä asiat vaikuttavat vääränlaiseen lopputulokseen tarkastuksessa?**
- 3. Toimiiko tarkastettavan henkilön ja lääkärin vuorovaikutus?**
- 4. Miten nämä ongelmat voitaisiin välttää?**

1.3 Rajaus

Rajausta tehdessämme tutkimme eri lähestymisvaihtoehtoja ja samalla pohdimme, miten saisimme vastauksen ongelmiimme parhaiten. Tässä vaiheessa koimme parhaaksi lähestyä asiaa käytännön puolelta. Asian kanssa käytännössä tekemisissä olevien mielipiteet ja havainnot toisivat mielestämme konkreettisimpia vastauksia asettamiimme tavoitteisiin ongelmanasettelussa. Tarkastettavien osalta emme siis lähestyneet ammattiliittojen edustajia tai meriasianneuvottelukuntaa. Tarkastavien puolelta teimme vastaavan päätöksen rajata tutkimuksestamme pois Sosiaali- ja Terveysministeriön ja Valviran edustajat.

Työn rajauksessa pyrittiin saamaan kaksi selkeästi eri vastaajaryhmää käytännön tasolta ja löytää vastaajaryhmät jotka pystyisivät tuomaan näkemyksensä aiheeseemme. Kaksi ryhmää joita lähdimme tutkimaan, ovat tarkastuksia tekevät merimieslääkärit sekä tarkastettavana käyneet merenkulkijat. Vaikka molemmat vastaajakunnat ovat olleet osallisina alku- ja uusintatarkastuksissa, kysymykset pyrimme asettelemaan niin, että pääpaino on uusintatarkastuksissa.

Tutkimuksessamme tarkastelun pääpaino kohdistui siis uusintatarkastuksiin, ei niinkään alkutarkastuksiin.

2 Taustaa merimieslääkärintarkastus säädöksistä

Merenkulun lainsäädännön pohjana toimii YK:n alaisen kansainvälisen merenkulkujärjestö IMO:n yleissopimukset. IMO on kansainvälinen merenkulun standardien asettajataho, jolla on 167 jäsentä ja kolme liitännäisjäsentä. IMO:n päätavoite on kehittää ja hyväksyä kansainvälisiä sääntöjä, sekä määräyksiä. Jokaisen jäsenvaltion tulee itse huolehtia muutosten toimeenpanosta. STCW-yleissopimus koskee merenkulkijain koulutusta, pätevyyskysymyksiä ja vahdinpitoa. Sopimuksen ensimmäinen versio on vuodelta 1978. STCW-yleissopimukset toimivat suuntaviivana viranomaistahoille heidän tehdessään päätöksiä merenkulkijoita koskevista lainkohdista. Tällaisia viranomaistahoja ovat esimerkiksi Valvira ja Trafi.(IMO 2014).

MLC 2006-yleissopimus uusin on merityötä koskeva yleissopimus. Sopimus tuli kansainvälisesti voimaan 2013 ja Suomessa valtioneuvoston asetuksena (52/2013). MLC käsittelee esimerkkinä seuraavia asioita: minimivaatimuksia koskien majoitusta ja virkistysmahdollisuuksia, terveyden suojelua ja sosiaaliturvaa, ruokahuoltoa, majoitusta sekä työsuhteen ehtoja. Sopimus antaa ohjeet myös sen valvonnasta ja täytäntöönpanosta. Tämän sopimuksen pohjalta aluksille myönnetään merityösertifikaatti. (MLC 2014).

Kansainvälinen työjärjestö ILO luo kansainvälisiä työelämän yleissopimuksia ja heidän toimintaansa kuuluu myös valvoa sopimuksia. ILO on YK:n vanhin erityisjärjestö. ILO:n työkonferenssi on ylin päättävä tahoa, jossa hyväksytään yleissopimukset ja suositukset. (ILO 2014).

Varsinainen suomalainen laki laivaväen lääkärintarkastuksista on muuttunut useita kertoja. Vaatimusten ja kansainvälisten asetusten vaihtuessa, muutokset ovat koskeneet lääkäreitä ja merenkulkijoita, mutta alkuperäinen asetus (167/1939) on edelleen pohjana voimassa olevalle lainsäädännölle(1171/2010). Laki on annettu joulukuussa 2010. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s2, Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 2010/1171).

Suomessa lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta. Jokainen laki valmistellaan siinä ministeriössä jonka alaisuuteen kukin asia kuuluu. Kun ministeriö on valmistellut hallituksen esityksen, käsitellään lakiesitys eduskunnassa. Presidentti vahvistaa eduskunnan hyväksymät lait. (Lainsäädäntö valmistelu Suomessa 2014).

Merenkulun lainsäädännön perusteina ovat usein kansainväliset sopimukset, joita Suomenkin on noudatettava ja näin ollen muutettava lakia tarvittaessa. Kansallisesti voidaan asettaa tiukempia määräyksiä, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. Tässä seuraavat muutokset, jotka ovat lakiin vaikuttaneet.

Kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimus nro 73 vuodelta 1946, käsittelee merenkulkijoiden säännöllistä lääkärintarkastusta. Suomi ratifioi tämän sopimuksen 1956.

Kansainvälinen merenkulkujärjestö (IMO) hyväksyi vuonna 1978 vahdinpitoa ja pätevyyskirjoja koskeneen yleissopimuksen. Tätä sopimusta muutettiin vuonna 1995 ja uusittu sopimus astui asteittain voimaan vuonna 1997 alkaen. Kokonaisuudessaan tämä sopimus tuli voimaan vuonna 2002. Sopimuksen mukaan valtioiden tuli laatia kansalliset vaatimukset merimieslääkärintarkastuksille, sekä pitää luetteloa hyväksytyistä merimieslääkäreistä. STCW ja ILO:n sopimukset pitävät osittain samoja määräyksiä sisällään. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s2).

Sosiaali- ja terveysministeriö teki päätöksen vuonna 1997 lääkärin hyväksymisestä merimieslääkäriksi. Päätöksessä mainitaan, että merimieslääkärin tulee tehdä merimiehen lääkärintarkastus, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Vuonna 1999 on asetettu laki, jossa velvoitetaan työterveyslaitosta pitämään valtakunnallista rekisteriä lääkärintodistuksista. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s2).

Lainsäädännön viimeiset muutokset eivät kuitenkaan vielä ole saatavilla. STCW 2010 ”Manilan sopimuksen” mukaiset muutokset eivät vielä Suomessa ole astuneet voimaan, sillä Suomi on osoittanut nootin kansainvälisen merenkulun pääsihteerille kesäkuussa vuonna 2011 ja ilmoittanut, etteivät Manilan konferenssin asiakirjoissa ilmenevät muutokset tule Suomessa voimaan ennen kuin tarvittavat lainsäädäntötoimenpiteet ovat tehty. (HE 158/2012).

2.1 Lainsäädäntö

Asetus, jossa säädetään laki laivaväen lääkärintarkastuksille, on säädetty eduskunnassa 2010. Se on tällä hetkellä varsinainen voimassa oleva asetus. Sitä tulee noudattaa kaikella tavalla, mikä koskee merimesilääkärintarkastuksia. Laki asettaa säädökset sekä tarkastettavalle, että merimieslääkärille. Lain tarkoitus on edistää merenkulun turvallisuutta. Lakia sovelletaan koskemaan suomalaisella aluksella työskenteleviä henkilöitä. Lakia ei kuitenkaan sovelleta pienaluksilla työskenteleviin, vuokraveneissä työskenteleviin tai mm. puolustusvoimien, sekä rajavartiolaitoksen aluksiin ja niiden työntekijöihin, eikä silloin mikäli alus toimii tarkastus-, huolto- tai vastaavassa tehtävässä. (Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 2010/1171/1§, 2§).

Laivaväen terveysvaatimukset ovat asetettu siten, että henkilön terveydentila on sopiva ja hän voi työskennellä aluksella. Terveysvaatimukset ovat asetettu erikseen eri osastoille, sekä tehtäville. Sosiaali- ja terveysministeriön asettamat näkö ja kuulovaatimukset, sekä värinäkö rajaavat sen, miten hyvin henkilö soveltuu kuhunkin toimeen. (Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 2010/1171/4§).

Laivaisännän on varmistettava aina henkilön tullessa alukselle, että hänellä on voimassa oleva ja toimeen soveltuva lääkärintodistus mukanaan. Lääkärintodistus tulee pystyä esittämään aluksella koko työsuhteen ajan tarvittaessa. (Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 2010/1171/5§, 15§).

Laissa on kohdissa 6§, 7§ asetettu säädös, missä merenkulkijan tulee suorittaa lääkärintarkastus ja minkälaisia poikkeuksia tähän liittyy. Lain kohdassa 10§ mainitaan lääkärintodistuksen voimassaoloaika, joka on enintään kaksi vuotta. Näistä tullaan kertomaan tarkemmin työn kohdassa 3. Lain 8§ määrittelee poikkeuksen, milloin henkilön tulee käydä uusintatarkastuksessa, ennen varsinaisen lääkärintodistuksen uusinta-ajankohtaa. Tähän voi olla syynä työn keskeytyminen aluksella sairastumisen vuoksi. Mikäli merenkulkijan työjakso on keskeytynyt ja syy on ollut muu kuin sairaus tai tapaturma, tulee hänen esittää terveydentilavakuutus laivaisännälle kirjallisesti. (Liite3, Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 2010/1171/6§, 7§, 8§, 10§, 11§).

Laivaväen lääkärintodistus annetaan suomeksi tai ruotsiksi ja erikseen pyydettyäessä englanniksi. (Liite 4, Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 2010/1171/9§).

Lääkärintodistuksesta tulee ilmetä seuraavat seikat:

- 1) tarkastettavan henkilön nimi ja muut tunnistetiedot sekä yhteystiedot;
- 2) se, että henkilö on fyysiseltä ja psyykkiseltä terveydeltään soveltuva aiottuun tehtävään, eikä hänellä ole sellaista vikaa, vammaa tai sairautta, joka estää tai selvästi vaikeuttaa hänen työtään;
- 3) se, ovatko henkilön näkö- ja kuulokyky sekä värinäkö sosiaali- ja terveystieteiden laitoksen asetuksessa säädettyjen vaatimusten mukaiset;
- 4) se, että henkilö ei sairasta tautia, jonka voidaan olettaa pahenevan työssä tai vaarantavan muiden aluksella olevien terveyden, taikka merenkulun turvallisuuden.

Jos lääkärintodistus annetaan alle 18-vuotiaalle, siitä tulee käydä ilmi, että työskentely aluksella tai sen jatkaminen ei ole haitallista hänen terveydelleen tai kehitykselleen. (Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 2010/1171/9§).

2.2 Laivaväen lääkärintodistusrikkomus

Laissa on asetettu rangaistukset mahdollisista rikkomuksista, mikäli joku tahallaan toimii lain vastaisesti, tai ei kerro totuuden mukaista tietoa terveydentilastaan ja näin ollen antaa virheellisen terveydentilavakuutuksen. Tuomio on sakkorangaistus, ellei laissa ole ankarampaa rangaistusta määrätty kustakin rikkeestä erikseen. Lain noudattamista valvoo Liikenteen turvallisuusvirasto sekä terveydenhuolto- ja työsuojeluviranomaiset. (Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 2010/1171/16§, 17§).

3 Merimieslääkärintarkastus

Jokaisen laivatyötä tekevän on käytävä merimieslääkärintarkastuksissa. Normaaleja tarkastuksia on kahdenlaisia. Ensimmäinen on alkutarkastus, joka suoritetaan työntekijälle vain kerran, vaikka merityöura katkeaisikin ja vaihtuisi välillä muuhun ammattiin. Myöhemmät tarkastukset ovat uusintatarkastuksia. Tarkastukset ovat karsivia tarkastuksia ja niissä pyritään löytämään merenkulkuammattiin soveltumattomat työntekijät, tavoitteena ei siis ole löytää ammattiin soveliaimpia. Tarkastusten tavoitteena on varmistaa, ettei meriturvallisuus vaarannu työntekijän

terveydellisten ominaisuuksien vuoksi. Merenkulun pätevyyskirjoja ei voi saada ilman, että hakija esittää selvityksen siitä, että hänellä on merimiesten terveydentilasta annettujen säännösten ja määräysten mukainen terveys. Kelpoisuusrajat vaihtelevat ammattitehtävien mukaan. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s13, 15).

3.1 Alkutarkastus

Alkutarkastus tehdään silloin, kun tarkastettava on pyrkimässä merenkulkualalle töihin tai opiskelemaan. Merenkulkukoulutukseen hyväksyttävien on täytettävä merenkulkuammatin terveysvaatimukset. Tämä on mahdollisimman perusteellinen selvitys tarkastettavan soveltuvuudesta aluksen työyhteisöön ja alusolosuhteisiin. Tällöin on kyseessä kokonaisarviointi, jonka tulee ulottua psyykkisten ja fyysisten rajoitusten toteamiseen ja samalla arvioidaan, miten työkuunto ja terveys tulevat jatkossa kehittymään. Alkutarkastus on erityisen tärkeä, koska se on monen kohdalla ammatinvalintatarkastus. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s6).

Tarkastuskaavakkeen esitiedot muodostavat terveyden arvioinnin välttämättömän perustan ja monia sairauksia ajatellen, käytännöllisesti katsoen ainoan arvioperustan. Alkutarkastuksessa esitietojen selvittämiseen on perehdyttävä huolellisesti. Tämä tarkoittaa, että esitiedot täytetään niin, että terveydenhoitaja tai merimieslääkäri esittää kysymykset ja merkitsee tiedot, jotka tarkastettava allekirjoituksellaan varmentaa. Lomakkeessa esitettyjä kysymyksiä on tarvittaessa tarkennettava ja täsmennettävä niin, että asiasta tuulee mahdollisimman tarkka ja luotettava käsitys. Erityisesti psyykkisen taustan selvittäminen voi olla aikaa vievää ja hankalaa, mutta samalla se on keskeinen osa tarkastusta. Arviointiin vaikuttavat selvityksen tulokset, on kirjattava myös todistukseen. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s7).

Kelpoisuusvaatimuksissa on eroja eri tehtävien välillä heti alkutarkastuksesta lähtien. Esimerkiksi kansihenkilökunnalla näkövaatimukset ovat alkutarkastuksessa (tai jollei henkilö edellisten viiden vuoden aikana ole ollut merimiestoimessa kyseessä olevalla osastolla) silmälaseilla tai ilman molemmissa silmissä vähintään 0,5, kun taas konehenkilökunnalla riittää laseilla tai ilman molemmissa silmissä 0,4. Ilman silmälaseja vaatimukset ovat kansihenkilökunnalle molemmissa silmissä vähintään 0,1. Myös konehenkilökunnalla vaatimukset ilman silmälaseja ovat molemmissa silmissä vähintään 0,1. Lähinäön vaatimuksista kansihenkilökunnalta on maininta,

että on oltava laivan navigointitehtävien edellyttämä näkökyky, esimerkiksi merikartanluku, komentosillan valvontalaitteiden, varusteiden ja navigaatioapuvälineiden käyttöä varten. Konehenkilökunnan lähinäöstä sanotaan, että heidän on kyettävä lukemaan mittareita lähietäisyydeltä, käyttämään työkaluja ja tunnistamaan tarvittavia koneiston osia. (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus 224/2013).

Jos tarkastettavan soveltuvuus on hiukankin epäselvä, voi lääkäri pyrkiä selvittämään tarkastettavan terveydentilaa esimerkiksi tilaamalla hänen aikaisemmat sairaskertomukset kouluterveydenhuollosta. Alkutarkastus pyritään ensisijaisesti suorittamaan merimiesterveyskeskuksessa. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s6).

3.2 Uusintatarkastus

Uusintatarkastuksella tarkoitetaan alkutarkastuksen jälkeen viimeistään kahden vuoden kuluttua suoritettavaa merimieslääkärintarkastusta. Uusintatarkastuksen avulla seurataan työntekijän työkykyä. Tarkoituksena on selvittää onko työntekijän terveydentilassa tapahtunut edellisen tarkastuksen jälkeen muutoksia ja selvittää mahdollisten muutosten vaikutusta työkykyyn. Uusintatarkastuksessa tulisi sen vuoksi olla vertailupohjana käytettävissä edellinen lääkärintodistus tai tarkastettavaa aikaisemmin hoitaneelta lääkäriltä saadut tiedot tarkastettavan terveydentilasta. Uusintatarkastus tehdään pääsääntöisesti kahden vuoden välein. Alle 18 -vuotiaille uusintatarkastus on tehtävä vuoden välein. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s7,8).

Myös uusintatarkastuksessa terveydenhoitaja tai lääkäri täyttää tarkastettavan kanssa yhdessä esitietoja koskevan osan. Tarkemmat selvitykset ovat terveydenhoitajan tai lääkärin kirjoitettava todistukseen. Tältä pohjalta on suoritettavissa tarkoituksenmukaisesti painotettu nykytilan tutkimus. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s8).

Uusintatarkastuksessa on joiltain osin hieman lievemmat terveysvaatimukset. Esimerkiksi kuulovaatimukset ovat lievemmat. Audiometritutkimus on suoritettava aina alkutarkastuksen yhteydessä. Muissa kuin kuuden vuoden välein tapahtuvissa uusintatarkastuksissa riittää puhekuulon määrittäminen. Tällöin molemmat korvat

tutkitaan erikseen. Tutkittavalle lausutaan normaalilla puheäänellä sanoja, jotka hänen tulee toistaa. (Laivaväen lääkärintarkastus lomakkeen täyttöohjeet, kohta63A).

Lääkäri voi ehdottaa seuraavaan uusinta tarkastukseen mennessä jonkin toimenpiteen suorittamista, tällainen voi olla esimerkiksi erikoislääkärin tutkimus. Kysymykseen voi tulla esimerkiksi näön- tai kuulonkontrolli, tuki- ja liikuntaelinsairaudesta, keuhkosairaudesta tai muusta vastaavasta johtuva terveydellinen ongelma, joka edellyttää tarkempaa arviointia. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s8-9).

Jos tarkastettava on joutunut tapaturman tai pitkäaikaisen toimintakykyyn vaikuttavan sairauden takia olemaan poissa työstään, niin tarkastus on suoritettava ennen toimeen palaamista, vaikka edellinen todistus olisi vielä ajallisesti voimassa.

Jos henkilön toimessa olo on keskeytynyt muusta syystä kuin sairaus tai tapaturma, tai jos edellisestä tarkastuksesta on kulunut alle kaksi vuotta, ei uusintatarkastusta tarvitse tehdä. Keskeytyksen syy voi olla esimerkiksi opiskelu, työn loppuminen tai muu vastaava syy. Tällaisessa tilanteessa on työntekijän kuitenkin palatessaan työhön annettava työnantajalle kirjallinen terveydentilavakuutus. Terveydentilavakuutukseen on liitettävä voimassa oleva, alkuperäinen lääkärintodistus. Tämän lääkärintodistuksen antopäivä kuitenkin määrää seuraavan uusintatarkastuksen ajankohdan. Sosiaali- ja terveysministeriö on 31.8.1995 päätöksellään vahvistanut terveydentilavakuutuksen kaavan. (Liite 3, Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s8-9).

Työntekijä voidaan ottaa työhön pakottavasta syystä johtuen ilman uusintatarkastusta. Tällöin uusintatarkastus on tehtävä viimeistään kolmen kuukauden sisällä työn aloittamisesta. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, sivu 17,18).

3.3 Merimieslääkärin pätevyys

Tarkastuksen voi suorittaa erillisen merimieslääkärin pätevyyden omaava lääkäri. Merimieslääkärijärjestelmällä pyritään siihen, että lääkäri tuntee alan erityispiirteet ja terveydelliset vaatimukset. Suomessa laillistetut lääkärit voivat hakea tätä pätevyyttä suoritettuaan Suomessa koulutuksen merialan työolosuhteista ja terveysvaatimuksista. Tämän pätevyyden myöntää Valvira (Sosiaali- ja terveystieteiden alan). (Liite 3, Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, sivu 17,18).

lupa- ja valvontavirasto). Lääkärin on lisäksi osallistuttava vähintään viiden vuoden välein täydennyskoulutukseen. Koulutusta merialan työolosuhteista ja terveysvaatimuksista antaa Työterveyslaitos. (Valvira 2014).

3.4 Merimieslääkärintarkastuspaikat

Merimiesterveyskeskuksia vuonna 2013 oli Suomessa 13 kappaletta. Kansanterveysasetuksessa 802/1992 on säädetty, että näiden merimiesterveyskeskusten on huolehdittava merimiesten terveydenhuollosta ja työterveyshuollosta heidän kotipaikastaan riippumatta. Maarianhaminan osalta on säädetty erikseen merimieskeskuksesta, jossa tuotetaan vastaavat työterveyshuoltopalvelut. (Kansanterveysasetus 802/1992).

Alkutarkastus on pyrittävä tekemään merimiesterveyskeskuksessa. Kuitenkin pakottavasta syystä johtuen merimieslääkäri voi suorittaa tarkastuksen muussakin paikassa kuin merimieslääkärikeskuksessa. Tällöin alkutarkastus on kuitenkin uusittava merimiesterveyskeskuksessa viimeistään kolmen kuukauden kuluessa. Jos alus, jossa tarkastettava työskentelee, ei saavu Suomeen on alkutarkastus uusittava viimeistään silloin, kun tarkastettava saapuu takaisin Suomeen. Kotimaanliikenteessä alkutarkastuksen voi merimieslääkäri suorittaa muualla, jos kunnassa ei ole virallista merimiesterveyskeskusta. Uusintatarkastuksen merimieslääkäri voi suorittaa muualla kuin merimiesterveyskeskuksessa. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, sivu 15,16).

3.5 Poikkeuksia, jolloin tarkastuksen voi suorittaa muu kuin merimieslääkäri

Alkutarkastuksen suorittaa merimieslääkäri. Uusintatarkastuksen voi suorittaa laillistettulääkäri, jos tarkastus joudutaan suorittamaan erityisestä syystä paikkakunnalla, jossa ei ole saatavilla virallista merimieslääkäriä. Kotimaanliikenteessä työskentelevän osalta tämä järjestely riittää. Ulkomaanliikenteessä työskentelevän uusintatarkastus on tehtävä uudelleen ensimmäisessä mahdollisessa satamassa, jossa on merimieslääkäri saatavilla. Aluksen ollessa pois Suomesta on työntekijän uusittava tarkastus viimeistään silloin, kun hän saapuu Suomeen. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s16,17).

4 Työkyky merityössä

Merenkulun erityisvaatimukset asettavat erityiset haasteensa työntekijän terveydelle. Merimieslaki käsittelee aihetta varsin laajasti.

4.1 Terveystarkastusten velvollisuuksia

Merimieslain 31§:n mukaan työnantajan on toimitettava ilmeisesti sairas tai vahingoittunut työntekijä kustannuksellaan viipymättä lääkärin tarkastettavaksi, jollei tarkastusta voida pitää ilmeisen tarpeettomana. Työnantajalla on lain 33§:n mukaan laaja velvollisuus huolehtia työntekijän terveydestä ja järjestää tälle tarvittavaa sairaanhoitoa. Työnantajan vaatiessa on työntekijä velvollinen alistumaan lääkärintarkastukseen. (Koskinen, Alapuranen, Arola-Lehtonen, Ullakonoja, Virta 2008, s142).

4.2 Esimiehen tekemä työkyvyttömyyden arviointi

Lääkärintarkastusten tärkeys tulee esiin, kun joudutaan arvioimaan laivalla työntekijöiden kykyä suoriutua tehtävistään. Asiassa tulee huomioida että laivalla toimiva päällystö on saanut terveydenhuoltokoulutusta. Lisäksi ainakin päällikkö ja lääkinnästä vastaava perämies ulkomaanliikenteen aluksilla uusivat koulutuksensa vähintään viiden vuoden välein. Tästä huolimatta heitä ei voida pitää varsinaisina asiantuntijoina tekemään tarkastusta.

Työtehtävien hoidon edellytysten tai koulutus- ja muun ammatillisen kehittämisen tarpeen selvittämiseksi suoritettavan testaamisen erityinen ongelma on tunnistaa säännöksen soveltamisen alaraja esimerkiksi suhteessa työnantajan itsensä tai esimiesten suorittamaan työkyvyn arviointiin. (Koskinen ym. 2008, s17).

4.3 Poikkeusluvut

Merimieslääkärin todistuksessa on kohta 21B, jossa kirjataan kyllä tai ei vastauksella, onko tarkastettava rajoituksia palveluskelpoisuuteen. Kohdassa 22B selvitetään tarkemmin tarkastettavan rajoituksia. Tällaisia voisi olla esimerkiksi maininta, ettei henkilö sovellu savusukellustehtäviin. Käytännössä nykykäytäntönä on, että

rajoitukset asetetaan nykyisin Trafin poikkeuslupaprosessin yhteydessä. (P.Miilunpalo, henkilökohtainen tiedonanto, 12.2.2014).

Liikenteen turvallisuusvirasto, Trafi, voi myöntää poikkeuslupia, silloin jos tarkastettava ei ole hyväksyttävästi läpäissyt merimieslääkärin tarkastusta. Tarkastavan lääkärin tulee selvittää henkilölle, miten poikkeuslupaa haetaan ja mitä asiapapereita hakemukseen tulisi liittää. Esimerkiksi näkö- ja kuulokykyä koskevissa poikkeuslupahakemuksissa edellytetään lähes aina alan erikoislääkärin tutkimusta ja lausuntoa. Trafi voi myös määrätä henkilön tarkastettavaksi, jos on ilmeistä, että henkilö ei täytä enää terveydentilavaatimuksia. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s31).

Tarkastettava, joka ei ole läpäissyt tarkastusta voi hakea poikkeuslupaa Trafilta. Tämä käsittelee hakemuksen ja pyytää tarvittaessa lausunnon Työterveyslaitokselta. Näiden perusteella Trafi tekee myönteisen tai kielteisen päätöksen. Vuonna 2012 päätös maksaa hakijalle 100€, riippumatta siitä, onko päätös myönteinen vai kielteinen. Poikkeuslupa voidaan myöntää erityisen painavasta syystä henkilön ottamiseksi työhön alukselle huolimatta siitä, ettei häntä alkutarkastuksessa ole todettu työhön soveltuvaksi tai erityisestä syystä henkilön annetaan jatkaa työtä aluksella huolimatta siitä, ettei häntä uusintatarkastuksessa ole todettu soveltuvaksi tekemään työtä aluksella. Esimerkkinä poikkeusluvasta on, että hakija saa suorittaa pätevyyskirjan mukaiset tehtävät koneosastolla sekä kansimiehen tehtävät, mutta ei kuitenkaan ruori- ja kansivahtitehtäviä, eikä kuljettajan tehtäviä. (Heikkinen, 2013).

Poikkeuslupahakemuksia käsiteltiin vuonna 2012, 234 kappaletta ja poikkeuslupia myönnettiin 163 kappaletta. Suurimmat syyt poikkeuslupien hakemiseen koskivat vasta-alkajan näköä 26 kpl, astmaa 25 kpl, värinäköä 24 kpl ja mielenterveysongelmia 24 kpl. Poikkeuslupia myönnettiin vasta-alkajan näköä koskien 16 kpl, astmaa 19 kpl, värinäköä 15 kpl ja mielenterveysongelmia koskien 8 kpl. Kokeneiden näköä koskien hakemuksia oli 11 kpl, joista 9 kpl sai poikkeusluvan. (Heikkinen, 2013).

4.4 Merityönteon kieltäminen

Trafilta on oikeus kieltää henkilöltä merityön tekeminen. Trafi voi tarvittaessa kieltää merityönteon toistaiseksi, lääkärintarkastuksista annetun asetuksen 11 §:n perusteella. Tällöin työntekijän terveys on osoittautunut sellaiseksi, että hän ei ole

enää kelvollinen toimimaan laivatyössä. Tämä kiello voidaan tehdä, vaikka henkilö olisi todettu kelpoiseksi alku- tai uusintatarkastuksessa tai myönnetystä poikkeusluvasta huolimatta. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s25).

Ennen kuin kiellop päätös voidaan tehdä, Trafín on pyydetävä asiasta Työterveyslaitoksen ja merimiesasiain neuvottelukunnan lausunto. Merimiesasiain neuvottelukunta on työministeriön yhteydessä valmistelu-, neuvottelu- ja lausunnonantaelimenä. Tämän alaisena toimii merenkulun terveysjaosto. Kiellon saaneella henkilöllä on kuitenkin oikeus valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s23).

4.5 Pitkäaikaisesti työkyvyltään heikentynyt henkilö

Merimieseläkelaisissa on määritelty oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen samalla tavoin kuin työntekijän eläkelaisissa. Merityöhön työkyvyttömyyseläke kuitenkin myönnetään suhteessa pienemmällä työkyvyn heikentymällä kuin maissa tapahtuvissa työtehtävissä. Useimpiin muihin ammatteihin verrattuna merenkulkuammateissa työskenteleviltä edellytetään keskimääräistä parempaa terveydentilaa. Heidän pitää terveydentilansa suhteen suoriutua laivaolosuhteissa ammatin edellyttämistä tehtävistä vaarantamatta meriturvallisuutta tai omaa tai muiden aluksella työskentelevien turvallisuutta. (Koskinen ym. 2008, s43).

Seuraavat esimerkki sairaudet saattavat olla esteenä lääkärintarkastuksen hyväksytyyn läpäisemiseen ja siten voivat estää merityönteon jatkamisen:

- tartuntataudit
- kaihi
- hengityselintensairaudet
- epilepsia
- syöpä
- uniapnea
- diabetes
- ylipaino (painoindeksi yli 35)
- mielenterveysongelmat
- huumausaineiden väärinkäyttö

-anemia

-tasapainoelinten sairaudet

(ILO 2014).

4.6 Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen

Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hänen työkykynsä arvioidaan olevan heikentynyt sairauden, vian tai vamman vuoksi vähintään kahdella viidesosalla yhtäjaksoisesti ainakin vuoden ajan. Työkyvyttömyyseläke myönnetään täytenä eläkkeenä, jos työntekijän työkyky on heikentynyt vähintään kolmella viidesosalla. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osatyökyvyttömyyseläkkeenä. Työkyvyn heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota työntekijän voidaan kohtuudella edellyttää tekevän. Tällöin otetaan huomioon myös työntekijän koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat seikat. Jos työkyky vaihtelee, otetaan huomioon työntekijän vuotuinen ansio. (Koskinen ym. 2008, s43).

Merimieseläkelaisissa mainitaan, että arvioitaessa 60 vuotta täyttäneen työntekijän oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta. (Merimieseläkelaki 2006/1290, 35§).

5 Metodit ja tutkimusmenetelmät

Varsinaisen tutkimusmetodin valinnan perusteena käytimme ylilääkäri Päivi Miilunpalon kanssa 21.10.2013 käytyä haastattelua. Tämän tapaamisen aikana selvinneiden seikkojen pohjalta päädyimme siihen, että tehokkain tapa saada kahden vastaajakunnan näkemykset selville olisi laatia kysely vastaajaryhmille.

Työn tutkimusmetodiksi valittiin kyselytutkimus, jolla saatiin monivalintakysymyksiä sekä vapaasanallisia kysymyksiä käyttäen, selkeä kuva haluttujen osapuolien näkemyksistä tämän hetkiseen merimieslääkärintarkastuskäytäntöön. Lisäksi tällä menetelmällä saatiin oikeita kysymyksiä käyttäen vastaukset juuri niihin ongelmakohtiin, joita haluttiin selvittää tutkimuksessamme. Kyselytutkimus lähetettiin vastaajille sähköisenä jakeluna, jolla

saatiin nopeimmalla mahdollisella tavalla kontakti vastaajiin, sekä tehokkaasti koostettua tulokset.

Kyselytutkimuksen materiaalin lisäksi käytimme Internetin tarjoamia aiheeseemme liittyviä lähteitä, sekä kirjastosta löytynyttä alan kirjallisuutta työmme taustojen selventämiseen. Materiaalin käsittelyssä olimme kriittisiä ja lähtökohtana oli varmennetun faktatiedon käyttö työssämme. Tämä tarkoittaa tiedon varmentamista kunkin aiheen osalta luotettavimmasta käytössä olleesta lähteestä.

6 Kyselytutkimus tarkastettaville

Tarkastettavien osalta tutkimuksen ja vastausten analysoinnin suoritti Eero Sarkalahti. Kyselytutkimus toteutettiin joulukuussa 2013 sähköisellä kyselytutkimuksella, joka keräsi vastaukset anonyymisti. Kysymyksiä oli yhdeksän kappaletta, joista seitsemän oli monivalintaisia ja kaksi vapaasti vastattavia kysymyksiä. Lähetettyjä kyselyitä tarkastettaville oli 105 kappaletta ja vastauksia saatiin 24 kappaletta. Vastausprosentiksi muodostui n.23 prosenttia. Vastausprosentti muodostui kohtalaiseksi ja osasyynä tulokseen voidaan pitää kyselyn julkaisukieltä, joka oli suomi. Toisena vastaajien määrään heikentävästi vaikuttavana syynä voidaan mahdollisesti pitää ylipäätään kyselyiden runsasta määrää koulun sähköisessä viestinnässä.

6.1 Tarkastettavien kohderyhmä

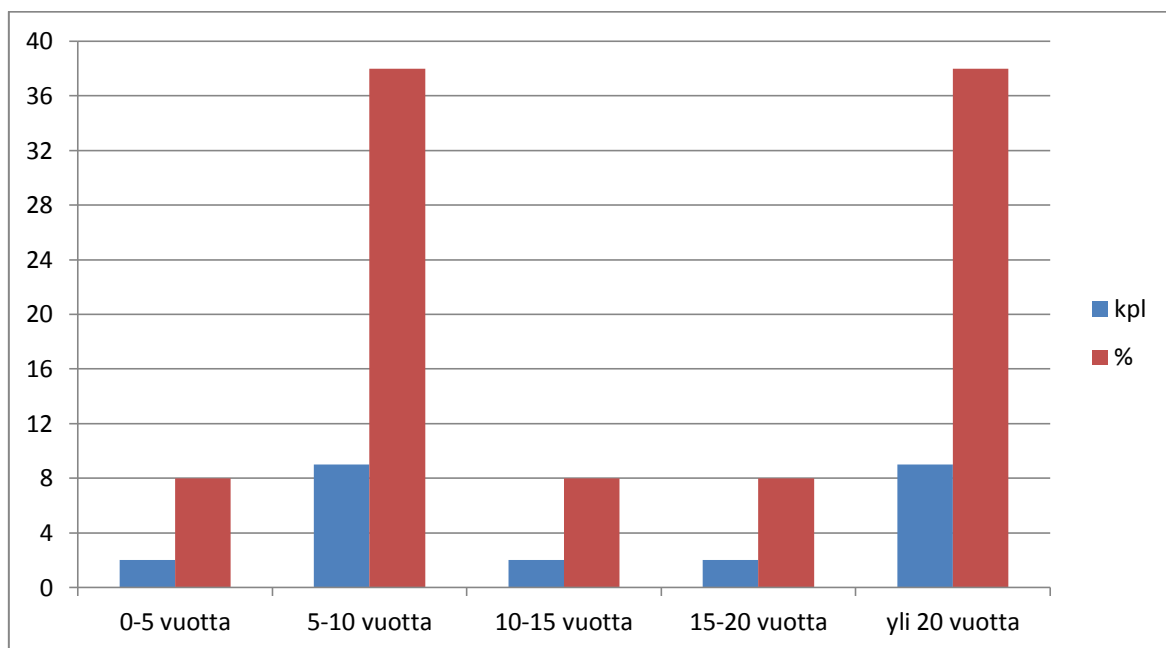
Johtuen mukavuusotannasta, kohderyhmä tarkastettavista muodostui Novian merikapteeninlinjan aikuisopiskelijoista, sekä laivatyössä mukana olevista henkilöistä, joihin saatiin yhteyttä Facebook-palvelimen kautta. Kyselyn linkki lähetettiin mahdollisille osallistujille sähköpostilla. Tarkastettavia rajatessa, valittu rajausmetodi osoittautui työnteen kannalta parhaaksi menetelmäksi, jotta työ pysyisi riittävän hallittavissa puitteissa. Tutkimuksessa vastaajia tarkastellaan merityökokemuksen perusteella. Pyrkimyksenä oli saada lähetettyä n.100 kappaletta kyselyitä tarkastettaville.

7 Tutkimuksen toteutus tarkastettaville ja tulosten esittely

Lähetetyn kyselytutkimuksen vastauksia ryhdyttiin tutkimaan ja analysoimaan vastausajan umpeuduttua 18.12.2012. Vastaajilla oli aikaa vastata noin neljä viikkoa. Tämän ajan katsottiin olevan riittävä. Suurin osa vastauksista tuli kuitenkin jo lyhyen ajan sisällä kaavakkeen lähettämisen jälkeen.

7.1 Tarkastettavan meripalveluaika

Ensimmäisenä kysymyksenä oli, kuinka monta vuotta olette olleet merityössä?

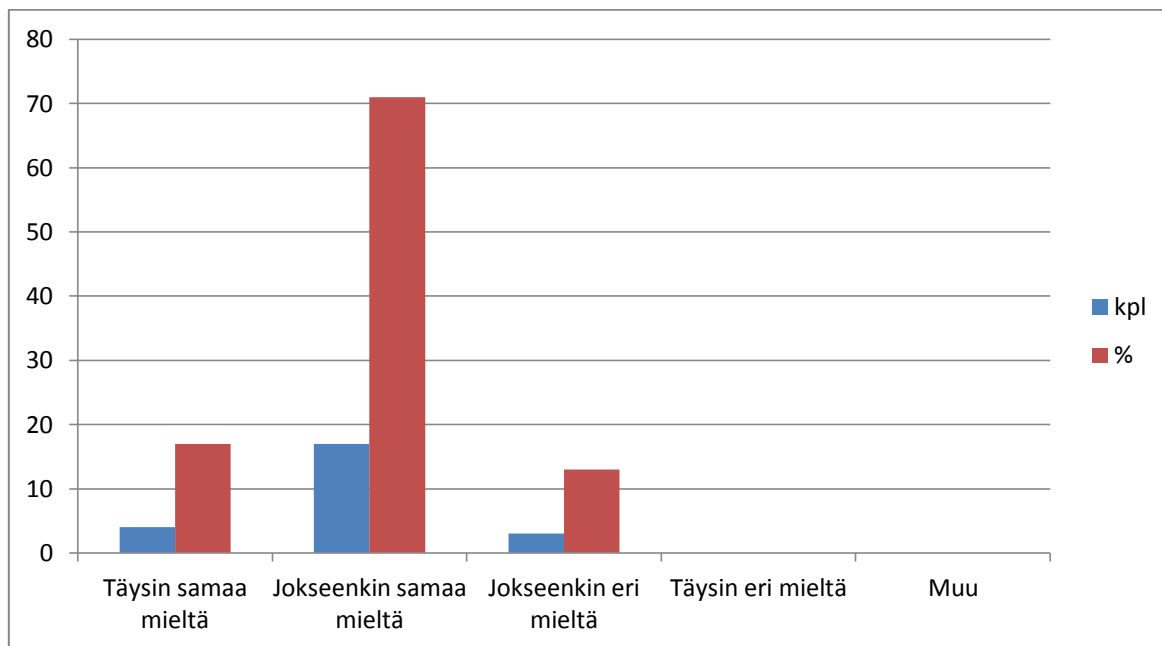

Kuva 1. Vastaajien meripalveluaika.

Kyselyssä tiedusteltiin tarkastettavilta heidän merityössä olo aikaansa. Kysymyksellä pyrittiin saamaan kuvaa vastaajien kokemuspohjasta ja näin ollen hahmottamaan vastaajien lääkärintarkastusmääriä. Kyselyihin vastanneista merityövuodet jakautuivat melko tasaisesti, mutta tarkastelun kannalta erittäin positiivista oli, että saatiin pitkään merityössä olleilta paljon vastauksia, eli yli 20 vuotta merityössä olleilta henkilöiltä. Toinen ryhmä oli 5-10 vuotta merityössä olleet henkilöt, jotka myös vastasivat aktiivisesti. Näistä kahdesta ryhmästä oli tutkimuksen kannalta mielenkiintoista saada vastauksia, sillä katsontakanta olisi saattanut olla hyvinkin eriävä.

7.2 Tarkastuksen laajuus

Toisena kysymyksenä oli, koetteko merimieslääkärintarkastuksen olevan riittävän laaja?

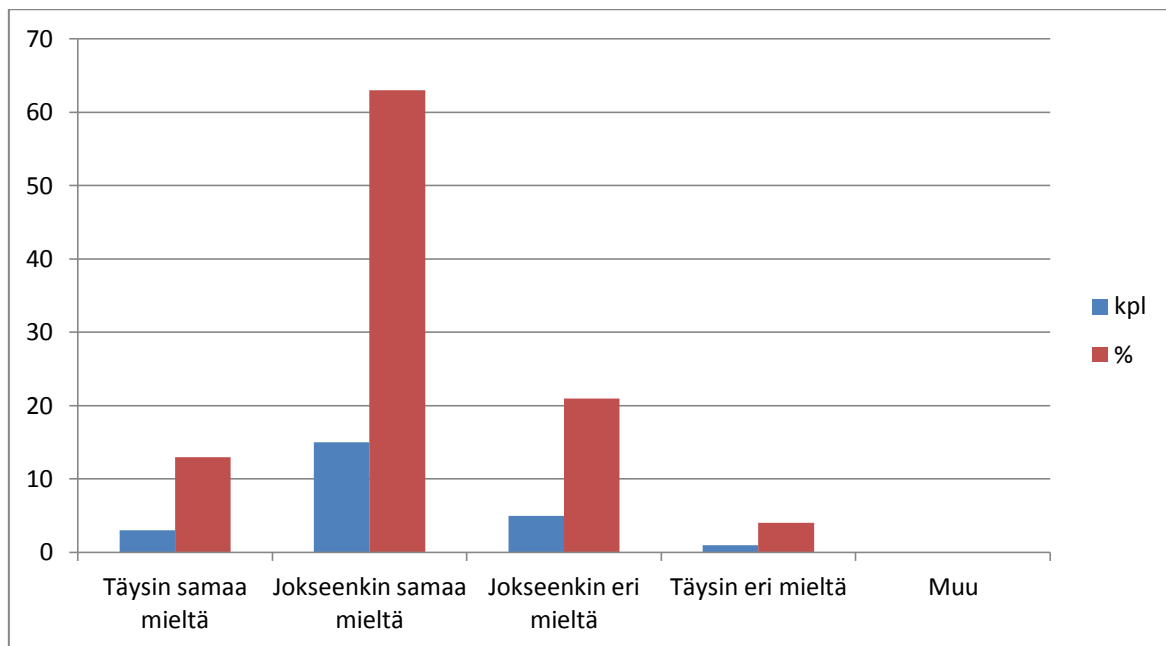
Kuva 2. Tarkastuksen laajuus.

Kysymyksellä haluttiin kartoittaa tarkastettavien näkemystä siitä, onko nykyisellä merimiestarkastuksella tarvetta laajentua, vai onko merimieslääkärintarkastus riittävän laaja heidän mielestään. Nykyisellään laajuus kattaa tarvittavat perustarkastukset, sekä näkö- ja kuulokontrollin. Aiemmassa osiossa 3 käsitellään tämänhetkinen merimiestarkastuksen laajuus kokonaisuudessaan.

Vastauksista käy ilmi, että suurin osa kyselyyn vastanneista katsoi nykyisen merimieslääkärintarkastuksen olevan riittävän laaja, tai lähes riittävä. Kukaan vastanneista ei ollut täysin erimieltä nykyisestä laajuudesta.

7.3 Omasta työkyvystä saatu kuva

Kolmas kysymys oli, saattako merimieslääkärintarkastuksesta riittävän selkeän kuvan omasta työkyvystänne?

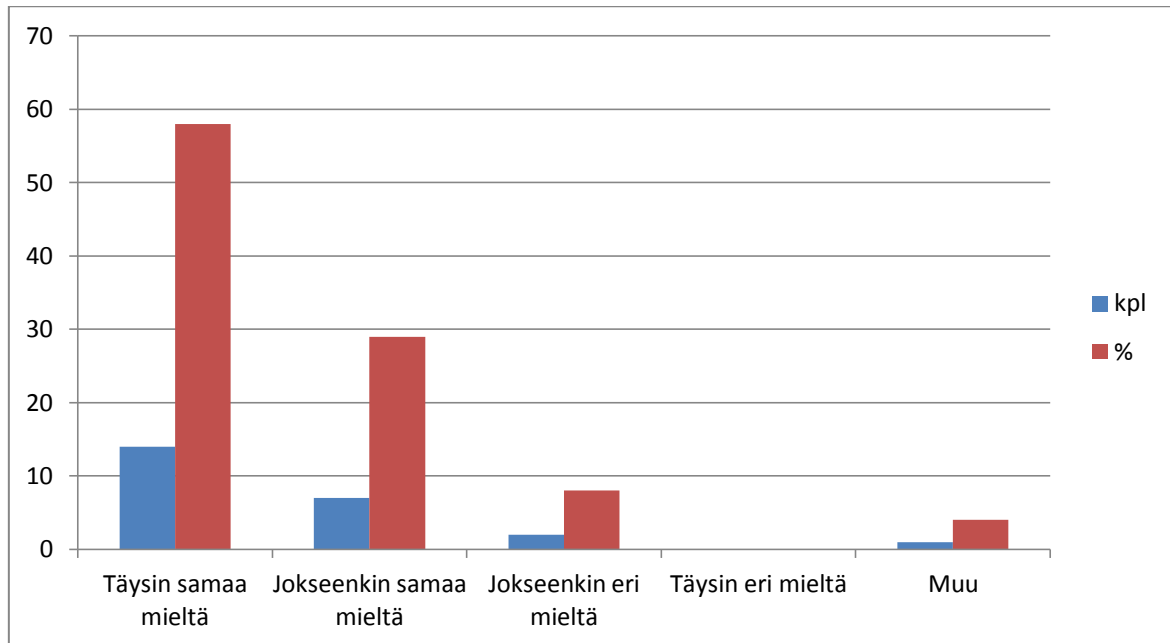
Kuva 3. Omasta työkyvystä saatu kuva.

Kysymyksellä haluttiin selvittää tarkastettavien mielipide lääkärintarkastuksessa saadusta kuvasta heidän omasta työkyvystään ja siitä, onko palaute annettu heille riittävän selkeästi.

Vastauksista voidaan nähdä, että suurin osa vastaajista katsoi saavansa melko hyvän kuvan omasta työkyvystään, sillä 63 prosenttia vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä. Jokseenkin erimielistä oli 21 prosenttia vastaajista. Molempia ääri-laitojakin löytyi vastauksista, vaikka nämä olivat selvästi vähemmistössä. Pääsyytä eriaisiin vastauksiin on vaikea sanoa, mutta mahdollisesti käytännöt tutkimuspaikoissa saattavat vaihdella.

7.4 Uusintaväli

Neljäs kysymys oli, onko merimieslääkärintarkastuksen uusintaväli (enintään 2 vuotta) mielestänne riittävä?

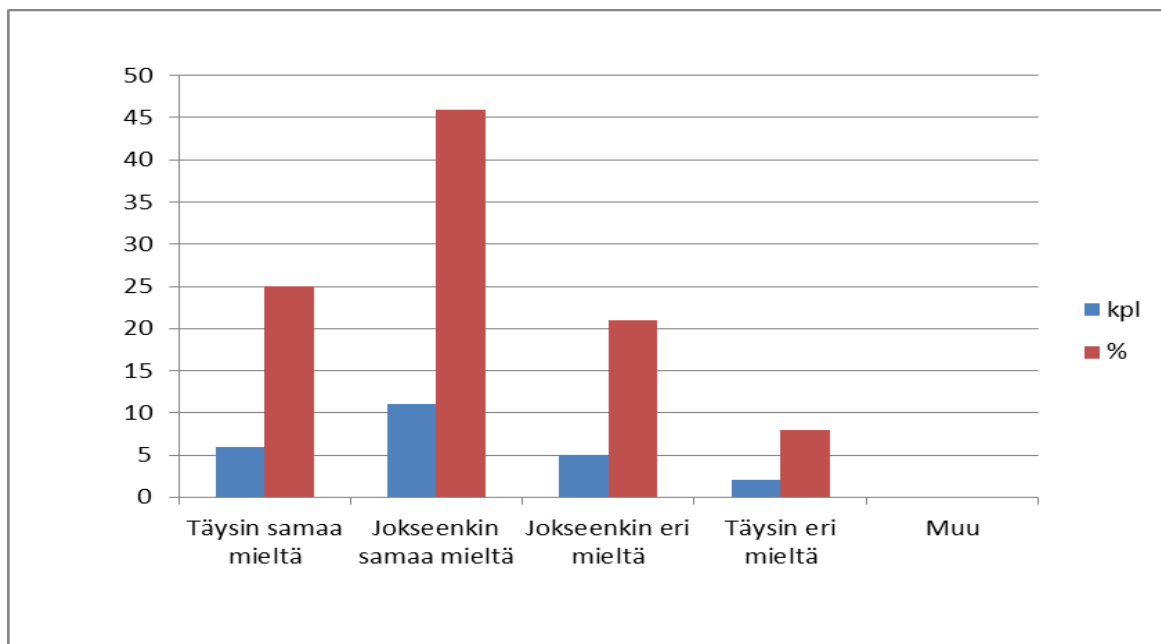
Kuva 4. Uusintaväli.

Tarkastettaville esitetyssä kysymyksessä tiedusteltiin nykyisen uusintavälin riittävyttä. Nykyinen merimieslääkärintarkastusväli on enintään 2 vuotta.

Tulos oli sängen selkeä, sillä suurin osa vastaajista katsoi uusintavälin olevan riittävä. 58 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä ja 29 prosenttia jokseenkin samaa mieltä. Vain muutama oli jokseenkin erimieltä tai mielipide oli jotain muuta.

7.5 Tarkastuspaikka uusintatarkastuksessa

Viides kysymys oli, kuinka paljon koette sillä olevan merkitystä, että kävisitte samassa merimieslääkärikeskuksessa uusintakäynnillä kuin viime tarkastuksessa?

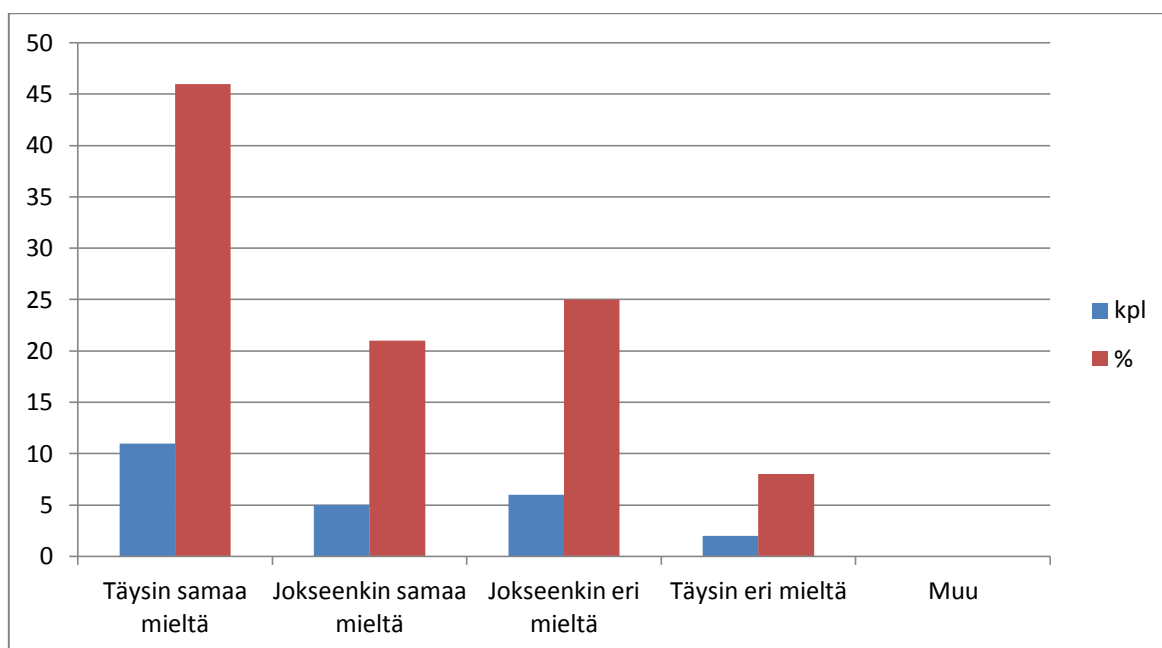
Kuva 5. Tarkastuspaikka uusintatarkastuksessa.

Tässä kysymyksessä tutkittiin potilaiden mielipidettä merimieslääkärikeskuksesta ja olisiko sen hyvä olla sama, kuin edellisellä kerralla. Toiset varustamot ohjaavat henkilökuntansa tiettyihin merimieslääkärikeskuksiin, mutta osa merimiehistä käy satunnaisesti mahdollisuuksien sallimassa merimieslääkärillä, joka ei välttämättä ole varsinaisessa merimieslääkärikeskuksessa, vaan normaalilla työterveysasemalla.

Tämä kysymys aiheutti hajontaa, joka oli jo sinällään mielenkiintoinen seikka tarkastella. Vastanneista 25 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 46 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä. Vastaaajista moni oli kuitenkin eri mieltä.

7.6 Hoitohistoria

Kuudes kysymys oli, pidätkö tärkeänä, että hoitohistorianne olisi automaattisesti lääkärin käytössä merimieslääkärintarkastuksessa?

Kuva 6. Hoitohistoria.

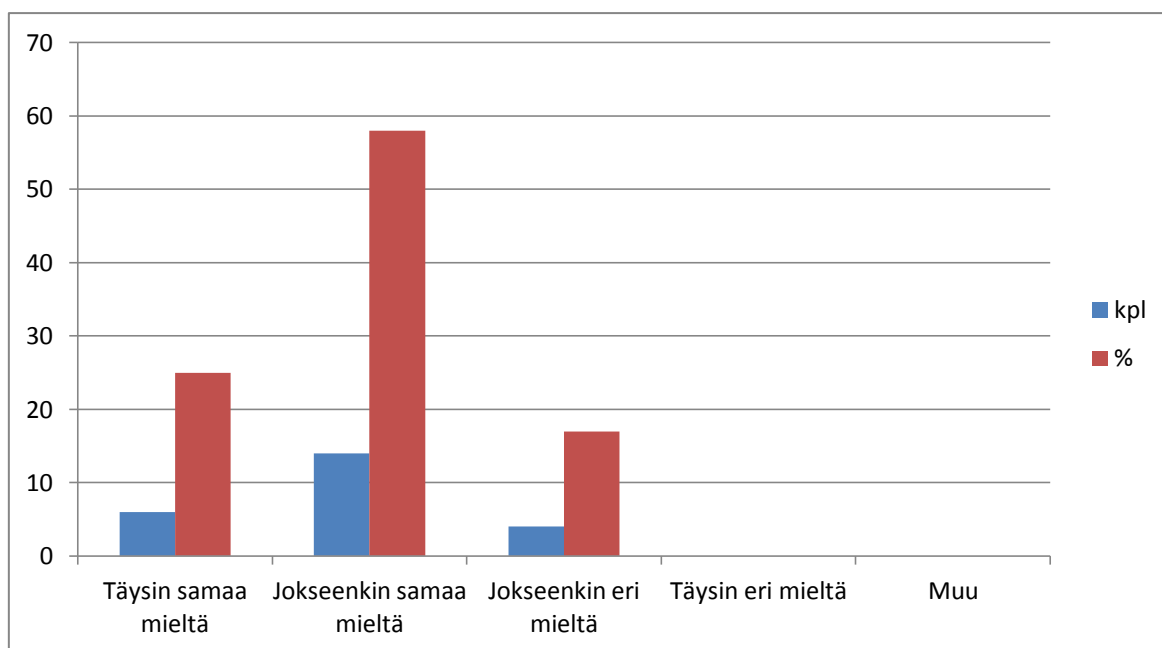
Kysymyksellä haluttiin selvittää tarkastettavien mielipidettä heidän hoitohistoriansa käytöstä ja saatavuudesta merimieslääkärintarkastuksessa. Nykytilanteessa tarkastettavalla tulisi olla aina vanha todistus mukanaan uusintatarkastukseen mentäessä.

Tämä kysymys aiheutti jonkin verran hajontaa vastaajissa. Suurin osa, eli 46 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 21 prosenttia jokseenkin samaa mieltä ja piti tärkeänä hoitohistorian automaattista saatavilla oloa. Kuitenkin jopa 25 prosenttia vastaajista oli jokseenkin erimieltä ja 8 prosenttia täysin erimieltä. Kukaan ei kuitenkaan vastannut vaihtoehtoa muu, jotta olisi kirjallisesti voinut perustella syytä tähän vastaukseen.

Tutkimuksen kannalta, olisi ollut hyvä saada perusteluja siihen, miksi tarkastettava ei haluaisi hoitohistoriansa automaattisesti lääkärin saataville. Syitä tähän ei nyt siis varmasti voida määritellä.

7.7 Tarkastettavan antamat tiedot

Seitsemäs kysymys oli, koetteko terveydentilastanne antamillanne tiedoilla olevan ratkaiseva merkitys lopputulokseen?

Kuva 7. Tarkastettavan antamat tiedot.

Kysymyksellä haluttiin tutkia tarkastettavien näkemystä heidän itse antamiensa tietojen merkityksestä merimieslääkärintarkastuksessa ja vaikutuksesta lopputulokseen.

Vastaajista suurin osa katsoi heidän itse antamillaan tiedoilla olevan merkitystä ratkaisevasti, sillä 25 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä ja 58 prosenttia jokseenkin samaa mieltä. 17 prosenttia oli jokseenkin eri mieltä, mutta kukaan ei ollut täysin erimieltä.

Vastauksista voidaan päätellä, että tarkastettavat katsovat heidän itse antamillaan tiedoilla olevan ratkaiseva merkitys merimieslääkärintarkastuksessa ja sen lopputuloksessa.

7.8 Tarkastettavan työkyky

Tässä kysymyksessä tarkastettavat saivat omin sanoin kertoa tuntemuksiaan koskien tarkastuskaavakkeessa olevaa kysymystä heidän omasta työkyvystään.

Kysymys sai paljon vastauksia, ja johtuen kyselyn anonyymistä luonteesta, ei näitä vastauksia voida eritellä mihinkään tiettyyn vastaajaryhmään, vaan ne käsitellään kokonaisuutena.

Merimieslääkärintarkastuksessa tulee esiin seuraava kysymys: (17A oletteko mielestänne työkykyinen). Minkälaisena koette tämän kysymyksen?

Useat vastaajat kokivat kysymyksen tärkeäksi ja pitivät merkittävänä seikkana saada kertoa oma mielipide terveydentilastaan merimieslääkärintarkastuksessa.

"Kysymys on varsin mielenkiintoinen ja oma rehellisyys on avainasemassa tähän kysymykseen vastattaessa."

"Ei ole yhtään hullumpi kysymys". Oleellinen kysymys."

"Ihan asiallinen ja soveltuva kysymys". "Tärkeä kysymys"

"Erittäin tärkeä. Kaikkea ei voi lääkärintarkastuksessa kohtuudella testata minkä vuoksi tulee olla mahdollisuus kertoa jos jokin omassa kunnossa epäilyttää. Tässä yksilöllä on myös velvollisuus olla rehellinen ja olla pimittämättä asiaankuuluvaa tietoa."

Toisista vastauksista tulee vaikutelma, että vastaajat pitivät kysymystä myös tarpeettomana ja kokivat sen näin ollen turhaksi. Osassa vastauksista oli myös perusteluja tähän mielipiteeseen, mutta osa ei halunnut kommentoida mielipidettään.

"Mahdollisuutena antaa vilpittömän oman näkemyksen omasta kykyisyydestä. Arvatenkin oivaltaa mikä jokaisen vastaajan vastaus tulee olemaan. Näin ollen turhantuntuinen kysymys, jolla kuitenkin juridinen merkitys vastaajan tiedonantamisen oikeellisuudesta, mikäli muuta ilmenee jälkeenpäin. Johdannaisesti mahdollista vaikuttaa esim vakuutuskorvausmenettelyissä."

"Ehkä jollekin tarpeellinen kysymys. Jos ei itse tunne olevansa työkykyinen mutta esim. vakuutuslääkäri on toista mieltä."

"Hieman hölmönä, koska lääkärinhän se pitäisi tietää"

Näin ollen tutkimuksessa ei voida analysoida positiivisia ja negatiivisia vastauksia kovinkaan paljoa.

Alla on vastauksia tähän kysymykseen jotka ovat suoraan kyselytutkimuksesta.

"Kun ajattelee etenkin vanhempaa sukupolvea laivoilla, on kysymys mielestäni turha. Etenkin vanhoissa miehistöpuolen edustajissa on lukuisia vanhempia herrasmiehiä, jotka eivät terveydentilansa puolesta ole työkykyisiä. Mikäli henkilöllä on oman, tai muiden terveydentilaa vaarantavia perussairauksia, tulisi arvio työkyvystä ja kyvystä merityöhön olla puhtaasti lääkärin arvio, ei henkilön itsensä."

"Harva vastaa ei, vaikka todellisuus olisi aivan toinen."

"Toisaalta perustavalaatuinen kysymys. Jos potilas ei edes itse tunne olevansa työkykyinen, ei hän sitä varmaankaan ole."

"Kysymys on asiallinen ja pääsääntöisesti tarkastettava itse on itsensä paras asiantuntija, joten kysymys on perusteltu ja tärkeä työkykyä määritettäessä."

"Ihmisen rehellisyydestä kiinni miten vastaa, laivalla on jo 160 kiloisia ihmisiä töissä joiden pitäisi kyllä jo vastata siihen kohtaan ihan muuta kuin "olen työkykyinen". Tuon painoiset ihmiset ovat riski itselleen, sekä toisille hätätilanteessa, joita ikävä kyllä vaan merenkulussa sattuu aika ajoin."

"Vähän turha, mutta saattaahan se auttaa kuitenkin tuomaan esiin asiaan liittyvät kysymykset."

"Koen että olen työkykyinen. Totta kai. Kyseessä on kuitenkin tulonlähde itselleni, ja vastaaminen toisella tavalla saattaa sen vaarantaa."

"Mielestäni en menisi lääkärintarkastukseen, jos en olisi omasta mielestä työkykyinen, tai ainakaan en vastaisi tähän kysymykseen kielteisesti."

"Jos henkilö ei kokisi itseään työkykyiseksi, hän varmaan menisi muualle tutkimuksiin kuin merimieslääkəriin (riippuen tietenkin siitä, onko henkilö vakituisessa työsuhteessa, ja käykö hän aina samalla lääkärillä, onko ohjeistettu, että käytävä aina samalla työnantajan lääkärillä jne.). Itse ainakin, jos menen merimieslääkärille hakemaan merimieslääkärintodistusta, menen sinne vain jos tunnen olevani työkykyinen. Ei ole

tullut vastaan vielä tapausta, jossa omasta mielestä henkilö ei olisi työkykyinen, mutta lääkärin mielestä olisi... Vaikuttaako kysymys silloin ollenkaan päätökseen siitä, saako henkilö lääkäriltä merimieslääkärintodistusta?"

Mielenkiintoinen vastaus oli, myös *"Lääkärihän päätöksen tekee. Minulta ei ole koskaan kysytty asiasta.."* Vastaja ei tämän enempää perustellut vastausta, joten emme voineet tutkimuksessa peilata tätä vastausta mihinkään ryhmään. Oletuksena voidaan pitää, ettei henkilö ole kovin useasti lääkärintarkastuksessa käynyt, tai hän ei ole ymmärtänyt lääkärin kysymystä.

7.9 Kehitysehdotukset

Kysymykseen tuli runsaasti ehdotuksia ja mielipiteitä, jotka tutkimuksen näkökulmasta ovat hyvin monipuolisia. Tätä kysymystä ei voida vastausten pohjalta jaotella eri ryhmiin, vaan käsitellään kokonaisuutena.

Kuinka merimieslääkärintarkastusta tulisi kehittää mielestänne?

Osan vastaajista mielestä merimiestarkastuskäytännössä perusrakenne on kunnossa, mutta vastaajat toivovat joitakin lisäyksiä.

"Tarkastus on perusteiltaan kunnossa. Mutta lääkäreillä olisi kyllä parannettavaa aiheessa "työkykyinen", liian usein merille pääsee sellaisia jotka ei ole enää työkunnossa."

"Olsi hyvä, jos aiemmissa tarkastuksissa olleet tiedot olisi saatavilla seuraavaan tarkastukseen, jotta lääkäri tietäisi taustat. Olsi myös hyvä, jos henkilö ei aina kävisi samalla merimieslääkärillä. Näin ei tulisi aina käytyä tutulla lääkärillä, vaan tutkimus tehtäisiin oikeasti".

Vastauksista käy ilmi, että fyysisenkunnontarkastus olisi tarpeellista uusia määrääjain. Huoli kasvavasta ylipainosta käy myös ilmi vastaajien kommentteista.

"Merimiehen fyysistä kuntoa olisi hyvä kartoittaa ainakin teoreettisella tasolla tarkastuksen yhteydessä. Fyysinen kunto tässä yhteydessä: peruskunto + lihaskunto".

"Pitäisi oikeasti puuttua tiettyihin sairauksiin, esimerkkinä liikalihavuus. Liikalihavuus on tällä hetkellä työtä ja turvallisuutta haittaava. Sitä esiintyy hyvin paljon. Myös merimieslääkäreiden pitäisi olla erikoistuneita johonkin tiettyyn alueeseen. Yleislääkäri

(merimieslääkärit) on liian suppealla tietotaidolla tekemässä tarkastusta. Olen kokenut itse sen, kuinka joutuu hankalaan tilanteeseen puutteellisen ammattitaidon vuoksi. En tiedä onko kyseessä raha, mutta mielestäni merimieslääkärin pitäisi nopeammin nykyhetkellä siirtää erikoislääkärille, jos ei oma tietotaito riitä."

."Siihen voisi lisätä kuntotestin".

"Fyysinen testi tarpeellinen, vähintään joka 4 vuosi. sama koskee henkistä puolta".

"Ihmettelen syvästi sitä, että keuhkoja kyllä skannataan ja laitetaan jumppaamaan alusvaatteilla lääkärin edessä, mutta silti jatkuvasti merellä törmää työkavereihin joilla on diabetes, sydänsairaudet, tai liikalihavuus. Miten on mahdollista että he pääsevät terveystarkastuksen läpi, kun itsellä pelkkä hyvin pieni ihottumakin pääsee papereihin. Mielestäni nuorille kahden vuoden välein oleva terveystarkastus on liikaa. Vanhemmille eli + 50-vuotiaat, saisivat käydä joka vuosi. "

Osa vastaajista kommentoi merimieslääkärien ammatillista osaamista ja vastauksista käy ilmi, että yhdenmukaisuutta käytäntöihin toivotaan valtakunnallisesti.

"Olen uusinut todistuksen kaksi kertaa eli käynyt kolmessa tarkastuksessa. Joka kerta kävin eri lääkäriä ja jokainen kerta oli täysin erilainen. Oikeudenmukaista olisi, että tarkastus olisi koko maassa yhdenmukainen. Nyt se ei sitä ole, vaikka kaavake onkin kaikilla sama."

"Ammattitaitoisia lääkäreitä merimiesterveyshuoltoon."

"Mielestäni tarkastuksen kriteerit tulisi olla riittävän yhtenäiset, että lääkärin "mielivalta" ei pääsisi vaikuttamaan tarkastettavan työkykyarvioon."

Vastaajat lisäksi tarkastuskäytäntöihin myös verikokeet määrääjoin. Vastaajat kokivat, että sen olisi tärkeää kuulua tarkastusten yhteyteen. Lisäksi vastaajat toivoivat ikään sidonnaisia lisätoimia ja tarkastuksia.

"Laaja verenkuvasta tulisi olla pakollinen neljän vuoden välein 40-ikävuodesta alkaen".

"Olisi hyvä, jos aiemmissä tarkastuksissa olleet tiedot olisi saatavilla seuraavaan tarkastukseen, jotta lääkäri tietäisi taustat. Olisi myös hyvä, jos henkilö ei aina kävisi samalla merimieslääkäriä, jottei tulisi aina käytyä tutulla lääkäriä, vaan tutkimus tehtäisiin oikeasti".

"Tarkempi tarkastus yli 40v".

"Minua ainakin kiinnostaa terveyteeni vaikuttavat veriarvot: kolesterolit (ns. hyvät ja pahat) sekä verensokeri jne. muut perus terveydestä kertovat veriarvot. Ei olisi kallista toteuttaa ja saisi ennalta ehkäistyä itsekkin mahdollisesti tikittävää aikapommia oman terveyden kohdalta."

*"Mielestäni nuorempien merimiesten ei tarvitsisi käydä joka toinen vuosi tarkastuksessa, kun taas vanhemmilla, esim. yli 50-vuotiailla voisi olla kunnosta riippuen vähän useammin, kuin joka toinen vuosi, ja tarkastus voisi olla perusteellisempi vanhemmilla henkilöillä. Esimerkiksi Hollannissa on käytössä manuluukutesti, missä työntekijän tarvitsee läpäistä 60*60cm raami. Samaa suosittelun käytettäväksi Suomessa."*

8 Yhteenveto tarkastettavien tutkimuksesta

Tarkastettavien kyselytutkimusta tehdessä tarkasteltiin kokonaisuutta ja siinä pyrittiin tulkitsemaan heidän vastauksiaan ryhmänä. Kyselyssä ei rajattu vastaajakuntaa, muuten kuin tiedustelemalla heidän palvelusvuotensa merityössä ja näin ollen tätä tietoa pystyin käyttämään apuna tulkitessamme vastauksia. Vastaajaryhmän kokemus muodostui tasaisesti, joten kokonaiskuvan saaminen ei rajoittunut vain tiettyyn ryhmään.

8.1 Monivalintakysymysten tarkastelu

Tarkastettavat kokivat nykyisen merimieslääkärintarkastuksen pääsääntöisesti laajuudeltaan melko hyväksi, sillä 71 prosenttia vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä. 13 prosenttia vastaajista taas oli jokseenkin erimieltä. Vain 17 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä. Vastaajista kukaan ei käyttänyt mahdollisuutta käyttää kohtaa muu, jossa olisi voinut perustella mielipidettään laajuudesta, tai ollut täysin erimieltä. Näin ollen voidaan tämän tutkimuksen pohjalta todeta, nykyisen laajuuden olevan vastaajakunnan mielestä lähes riittävä. Kyselytutkimuksen vastaajat olivat suurelta osin olleet useammassa merimieslääkärintarkastuksessa, joten heillä on kokemusta useammasta tarkastuksesta.

Tiedusteltaessa tarkastettavien merimieslääkärintarkastuksen yhteydessä saamaa kuvaa omasta työkyvystä, vastaukset jakautuivat jonkin verran. Täysin samaa mieltä tai täysin erimieltä oli kuitenkin vain pieni osa vastaajista. Tästä johtuen vastauksista jää kuva, ettei kaikki tarkastettavat ole saaneet täysin selkeää kuvaa omasta työkyvystään. Suuri osa, 63 prosenttia, oli jokseenkin samaa mieltä ja näin ollen voidaan katsoa tiedon saannin olleen tarkastuksissa hyvällä tasolla. Tässä kysymyksessä ei myöskään kukaan vastaajista käyttänyt mahdollisuutta perustella kantaansa ja vastannut kohtaa muu. Tämän kysymyksen vastauksista voidaan todeta, että potilaille jää tarkastuksesta melko hyvä kuva omasta työkyvystään, joten vuorovaikutus lääkärin kanssa merimieslääkärintarkastuksessa on onnistunut. Kokonaiskuvan saamiseksi tarkastuksessa potilaan olisi hyvä käyttää hyväkseen mahdollisuutta kysyä lääkäriltä, mikäli omassa terveydentilassa jokin seikka askarruttaa. Uskomme, että näin kuva omasta terveydentilasta jäisi mahdollisimman selkeäksi.

Merimieslääkärintarkastuksen uusintaväli on nykyjärjestelmässä enimmillään kaksi vuotta. Vastaajilta tiedusteltiin mielipidettä tähän aikaväliin ja vastauksista voidaan päätellä tarkastettavien olevan tyytyväisiä nykyiseen uusintaväliin. Vastaajista 58 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 29 prosenttia jokseenkin samaa mieltä. Vain 2 vastaajaa oli jokseenkin erimieltä ja yksi vastaaja vastasi muu, mutta tähän en valitettavasti saanut perusteluja. Tutkimuksen yhteenvetona voidaan vastausten pohjalta todeta, tarkastettavien olevan tyytyväisiä uusintaväliin.

Tutkimuksessa oli seuraava kysymys: ”*Kuinka paljon koette sillä olevan merkitystä, että kävisitte samassa merimieslääkärikeskuksessa uusintakäynnillä kuin viime tarkastuksessa?*” Vastaukset tähän kysymykseen hajaantuivat runsaasti. Suurin osa, 46 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä. Täysin samaa mieltä oli kyselyyn vastaajista 25 prosenttia, mutta eriäviä mielipiteitä tuli myös. Jokseenkin eri mieltä oli 21 prosenttia ja täysin eri mieltä vastaajista oli 8 prosenttia. Analysoitaessa tätä kysymystä, herää paljon kysymyksiä aiheesta; kuten miksi tarkastettava ei haluaisi käydä samalla merimieslääkäriasemalla ja toisaalta miksi tarkastettava haluaa käydä samalla asemalla? Hajonta on kokonaisvastaajamäärään nähden merkittävä. Syitä tähän hajontaan saattaa olla useita. Suurin osa vastaajista koki sillä olevan merkitystä, että tarkastusasema olisi sama kuin edellisellä käyntikerralla. Eräs syy eriäviin mielipiteisiin saattaa olla erilaiset toimintamallit varustamojen välillä, sillä

osa varustamoista on keskittänyt merimieslääkäripalvelunsa, kun taas toiset antavat tarkastettavalle vapauden valita lääkärikeskuksen. Tämä arvio perustuu omiin kokemuksiin eriävistä toimintamalleista varustamoiden välillä.

Samassa linjassa edellisen kysymyksen kanssa oli paljon hajontaa vastauksien kesken saanut kysymys tietojen automaattisesta saannista merimieslääkärintarkastuksessa. Tässä kysymyksessä suurin osa 46 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että lääkärin olisi tärkeää saada tiedot automaattisesti tarkastuksen yhteydessä. Jokseenkin samaa mieltä oli 21 prosenttia sekä jokseenkin eri mieltä 25 prosenttia, vastaukset kulkivat lähes käsi kädessä. 8 prosenttia oli täysin eri mieltä tietojen automaattisesta toimittamisesta lääkärille. Kuten vastaus prosenteista voi todeta, suurin osa pitäisi automaattista tietojen saantia positiivisena asiana. Syitä saattaisi olla potilashistorian selkeys, jolloin lääkäri pystyisi luomaan paremman kokonaiskuvan tarkastettavasta ja tarkastus muodostaisi jatkumon aiempiin käynteihin. Näin tarkastettavan terveydentilan seuranta olisi myös mahdollisesti parempaa ja tarkastuksesta saattaisi jäädä selkeämpi kuva. Kuten kysymyksessä 3 kävi ilmi tiedusteltaessa merimieslääkärin tarkastuksessa saatua kuvaa omasta terveydentilasta, on tämän kysymyksen suuntaus samankaltainen. Tuloksen voisi tulkita siten, että tarkastettavista suurin osa kokee automaattisen tietojen saannin tarkastusta parantavana seikkana.

Negatiivisten kantojen syitä pohdittaessa, tulee mieleen mahdolliset terveyden tilaa koskevat seikat, joita ei haluta lääkärille ilmaista jostain syystä. Toisaalta, osa saattaa ajatella tietosuojansa heikentymistä ja haluaa siksi pitää itsellään mahdollisuuden kertoa terveydentilaa koskevat seikat merimieslääkärintarkastuksessa. Vastaajista kukaan ei käyttänyt kohtaa muu, eikä perustellut kantaansa. Näin ollen ei voida lähteä arvailemaan syitä näihin vastauksiin sen enempää.

Vaikka automaattinen potilastietojen saanti aiheutti vastaajissa hajontaa, niin tarkastettavan itse antamalla tiedoilla koettiin olevan ratkaisevasti merkitystä merimieslääkärintarkastuksessa. Kukaan vastaajista ei ollut täysin eri mieltä tästä asiasta ja vain 17 prosenttia vastaajista oli jokseenkin eri mieltä. Täysin samaa mieltä oli 25 prosenttia ja suurin osa, 58 prosenttia, vastaajista olivat jokseenkin samaa mieltä. Vastauksista voidaan todeta, että tämän kyselyn vastaajista, valta osa katsoo tärkeäksi saada tuoda oma näkemys ja kertoa tilastaan merimieslääkärintarkastuksessa. Kun tarkastellaan aiempia vastauksia ja niiden

tuloksia voidaan todeta tarkastettavien antavan suuresti arvoa sille, että merimieslääkärintarkastus on muutakin kuin pakollinen käynti lääkärissä, josta saadaan todistus kahdeksi vuodeksi. Näyttäisi siltä, että tarkastettavat haluavat käydä avointa vuorovaikutusta merimieslääkärintarkastuksen kanssa omasta terveydentilastaan ja seurata omaa terveydentilaansa, sekä sen kehitystä. Tämän kysymyksen osalta olisi ollut mielenkiintoista saada lisää tietoa ja perusteluja vastauksiin. Kun tarkastellaan vastaajamäärää ja tämän kysymyksen vastaushajontaa, voimme kuitenkin todeta tuloksen olevan melko selkeä, riippumatta vastaajan kokemuspohjasta ja näin ollen tarkastuskäyntimääristä.

8.2 Vapaasanallisten kysymysten tarkastelu

Tutkimukseen vastattiin vapaasanallisiin kysymyksiin sangen rakentavasti ja vastaajat halusivat tuoda mielipiteensä esille. Tärkeäksi seikaksi tarkastettavien kyselytutkimuksessa nousi rehellisyys merimieslääkärintarkastuksessa. Vastaajat kokevat merimieslääkärintodistuksen takeena hyvästä työkunnosta ja vastauksista heijastui ajoittainen epävarmuus todistusta kohtaan. Vastaajat katsoivat merkittäväksi seikaksi tasavertaisen tarkastuksen kaikille merimiehille. Analysoitaessa vastauksia nousi esiin vastaajien huoli laivatoverien terveydentilasta, sekä heidän pärjäämisestään laivatyössä. Vastauksissa mainittiin myös hätätilanteet ja riskit niiden sattuessa, joten hyvä terveydentila nousi tärkeäksi asiaksi ja turvallisuustekijäksi.

Suurin osa muutoksista, joita tarkastuksiin haluttiin, koskivat eri ikäluokkien tarkastustarvetta, sekä mahdollisia lisäyksiä määrääjain tehtäviin tarkastuksiin. Vastaajat kokivat tarvetta fyysisen kunnon, sekä veriarvojen tarkempaan selvittämiseen määrääjain. Tutkimuksen aikana syntynyt kuva merimiesten ajatuksista merimieslääkärintarkastusta kohtaan on se, että tarkastusten haluttaisiin olevan tasapuoliset ja yhteneväiset kaikille tarkastettaville, sillä luottamus tarkastusta ja lääkärintodistusta kohtaan on erittäin suuri. Laivatovereilta toivotaan rehellisyyttä tarkastuksissa ja lääkäreiltä yhdenmukaisia toimia tarkastettavia kohtaan. Kuten eräs vastaaja kirjoitti ”kyse on toimeentulosta”, näin ollen tämän tarkastuksen merkitys jokaiselle merityötä tekevälle on erittäin suuri ja tärkeä todistuskappale omasta terveydentilasta.

8.3 Kriittinen tarkastelu tarkastettaville suunnatusta kyselytutkimuksesta

Tutkimuksen reliabiliteetti saavutti hyvän tason. Vastaajia olisi voinut olla vielä enemmän, jolloin mahdollista hajontaa olisi voinut tarkkailla vielä tarkemmin. Kyselyn tekeminen useammalla kielellä, sekä lähettäminen laajemmalle joukolle olisi myös saattanut tuottaa lisää vastauksia. Uskomme kuitenkin kyselyn anonyymin luonteen vuoksi tuloksen olevan luotettava. Validiteetti työssä saavutti myös toivotun tuloksen. Kaikki kysymykset, jotka räätälöitiin tätä tutkimusta varten, saavuttivat tarkoituksensa ja kaikkiin vastattiin. Sanalliset kysymykset yllättivät positiivisesti runsaalla mielipiteiden määrällä. Kokonaisuutena voidaan todeta tutkimusmetodin ja rajauksen onnistuneen hyvin tuloksia tarkastellessa.

9 Kyselytutkimus merimieslääkäreille ja tulosten esittely

Kyselytutkimuksen merimieslääkäreille ja vastausten analysoinnin suoritti Toomas Kasemets. Tutkimus tehtiin hyvin pitkälle vastaavilla metodeilla, kuin tarkastettaville suunnatussa tutkimuksessa. Joitain kysymyksiä jouduttiin muotoilemaan uudelleen vastaamaan paremmin lääkäreiden osiota. Tavoitteena oli kuitenkin saada kysymyksen tarkoitusperä ja asia pysymään mahdollisimman paljon samanlaisena kuin kyselyssä, joka suunnattiin tarkastettaville.

Kysymyskaavakkeet lähetettiin sähköpostilla Turussa toimiville suurimmille merimieslääkärintarkastuspaikoille, sekä kunnallisella, että yksityispuolella. Kysymykset lähetettiin kaikkiaan 34 merimieslääkärille. Vastauksia tuli kaikkiaan 18 kappaletta. Vastausprosentti oli 53. Kyselykaavakkeessa käytetään tarkastettavasta nimitystä potilas.

9.1 Vastaajakunta

Valvira myöntää merimieslääkärintarkastusoikeuden. Aiemmin tämä oli Merenkulkulaitoksen, eli nykyisen Trafín, tehtävänä. Muutos tähän tehtiin vuonna 2009. Valviran internet-sivuilla löytyy lista lääkäreistä, joilla on oikeus tehdä merimieslääkärintarkastuksia. Merimieslääkärintarkastusoikeuden omaavia lääkäreitä oli 7.1.2014 yhteensä 401 kappaletta. ([Valvira](#) 2014).

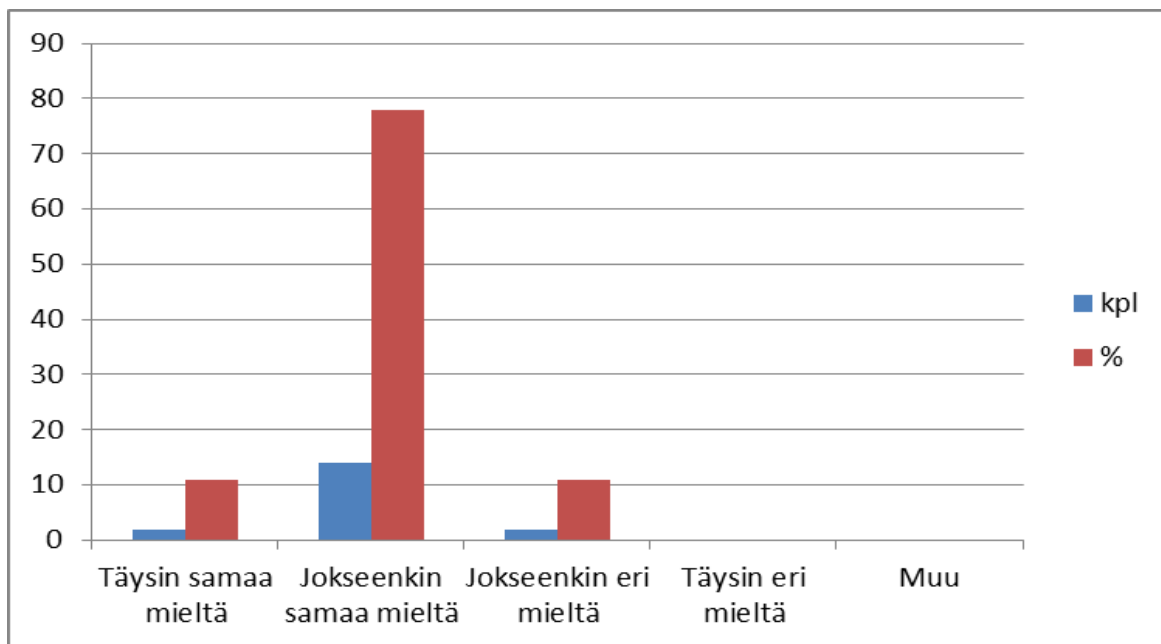
Haastattellessamme Päivi Miilunpaloa selvisi, että Valviran listalla olevista lääkäreistä iso osa ei tee tarkastuksia säännöllisesti. Tutkimuksen kannalta oli mielestäni tärkeää, että vastaajat olisivat aktiivisesti tarkastuksia suorittavia. Vastaajien rajaaminen Turun alueen merimieslääkäreihin tehtiin siksi, että näin pyrimme samaan vastauksia tarkastuksia aktiivisesti suorittavilta lääkäreiltä. Alueen aktiivisesti tarkastuksia tekevien lääkärin selvittäminen oli helpompaa ja samalla varmempaa kuin koko Valviran listan läpi käyminen. Päällimmäinen syy tähän rajaukseen oli se, että kaikkien Suomessa merimiestarkastuksia tekevien lääkäreiden yhteystietojen ja voimassa olevien tarkastusoikeuksien selvittäminen olisi ollut erittäin hankalaa ja epävarmaa.

10 Tutkimuksen toteutus lääkäreille

Lääkäreille suunnattu kyselytutkimus lähetettiin sähköisessä muodossa joulukuussa 2013. Vastausaikaa oli noin neljä viikkoa. Vastausaika oli riittävä, koska kaikki vastaukset tulivat ensimmäisen kahden viikon aikana.

10.1 Merimieslääkärintarkastuksen laajuus

Ensimmäinen kysymys oli, koetteko merimieslääkärintarkastuksen olevan riittävän laaja?

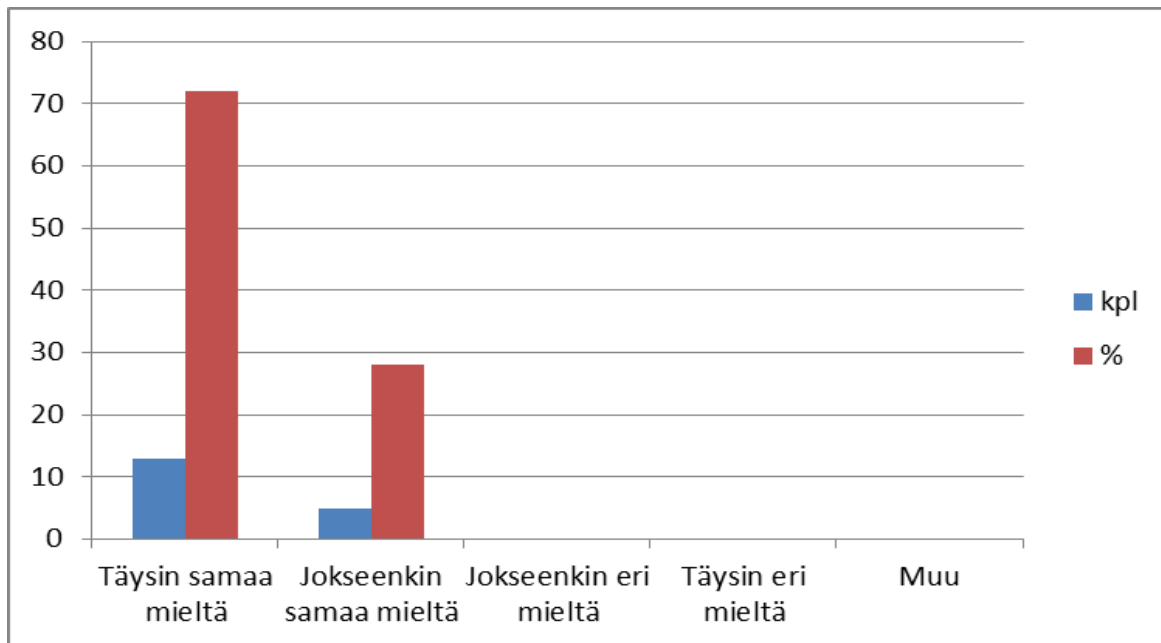
Kuva 8. Lääkärintarkastuksen laajuus.

Ensimmäisen lääkäreille suunnatun kysymyksen tarkoitus oli selvittää lääkäreiltä heidän mielipidettään, onko tarkastus riittävän laaja nykykäytännöillä. Laajuutta ja tarkastuksen kattavuutta rajoittaa ennalta määrätyt tarkastuksessa läpikäytävät kaavakkeessa olevat täytettävät kohdat ja rajallinen aika, joka on yleensä noin 20–30 minuuttia.

Vastauksista voidaan nähdä selvän enemmistön mielipide, jossa nykykäytäntöä pidetään laajuutensa puolesta pääpiirteissään riittävänä. Jokseenkin samaa mieltä riittävydestä oli 78 prosenttia vastaajista. Kuitenkin on huomattava, että aivan täysin tyytyväisiä laajuuteen ei ole kuin 11 prosenttia vastaajista. Myös 11 prosenttia vastaajista oli jokseenkin eri mieltä laajuuden riittävydestä. Kukaan vastaajista ei ollut täysin eri mieltä riittävydestä.

10.2 Tarkastusvälin riittävyys

Toinen kysymys oli, onko merimieslääkärintarkastuksen uusintaväli (enintään 2 vuotta) mielestänne riittävä?

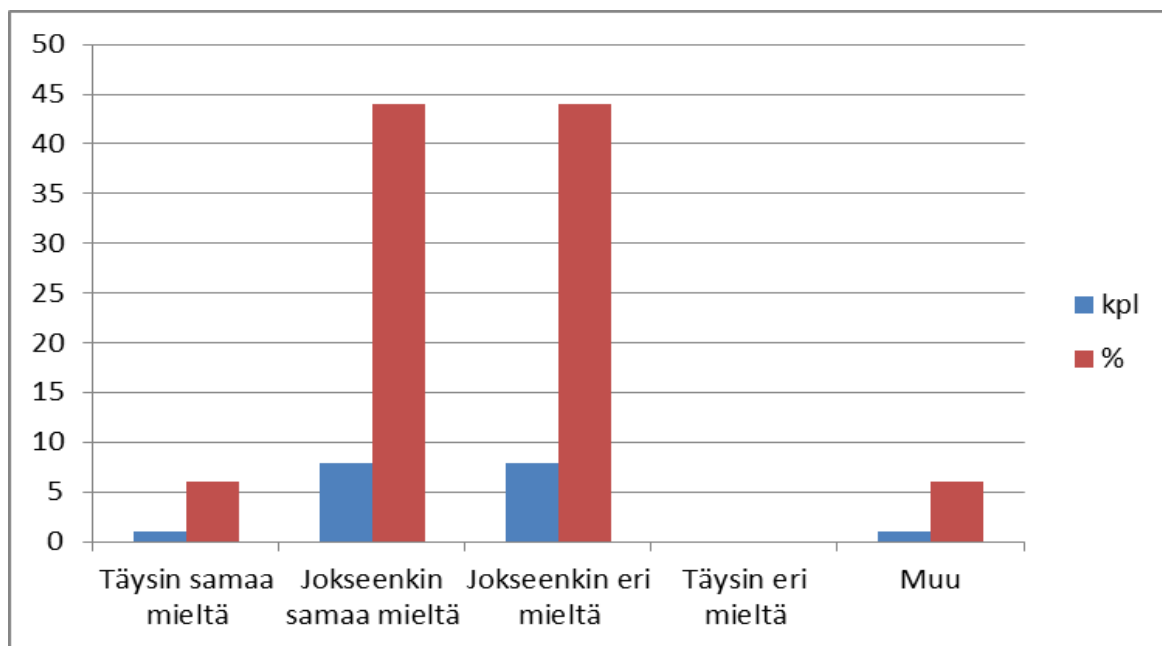
Kuva 9. Tarkastusvälin riittävyys.

Nykyisellä käytännöllä tarkastusten uusintaväli on enimmillään kaksi vuotta. Kaksi vuotta on kuitenkin normaali tapauksissa uusintaväli. Tämä on käytössä kaikilla yli 18-vuotiailla merityöntekijöillä riippumatta tehtävästä tai toimesta laivalla. Alle 18-vuotiailla tarkastus on voimassa enintään yhden vuoden. Kaavakkeen kohdassa 96, voi tarkastava lääkäri ehdottaa tarvittaessa normaalikäytäntöä aikaisempaa uusintatarkastusta.

Selvästi suurin osa vastaajista, 72prosenttia, oli sitä mieltä, että kaksi vuotta on riittävä väli tarkastuksille. Loput vastaajista, 28prosenttia, olivat jokseenkin samaa mieltä asiasta. Kukaan vastaajista ei ollut eri mieltä asiasta.

10.3 Tarkastettavan terveydentila

Kolmas kysymys oli, saattako mielestänne riittävän selkeän kuvan potilaan terveydentilasta nykyisellä tarkastuskäytännöllä?

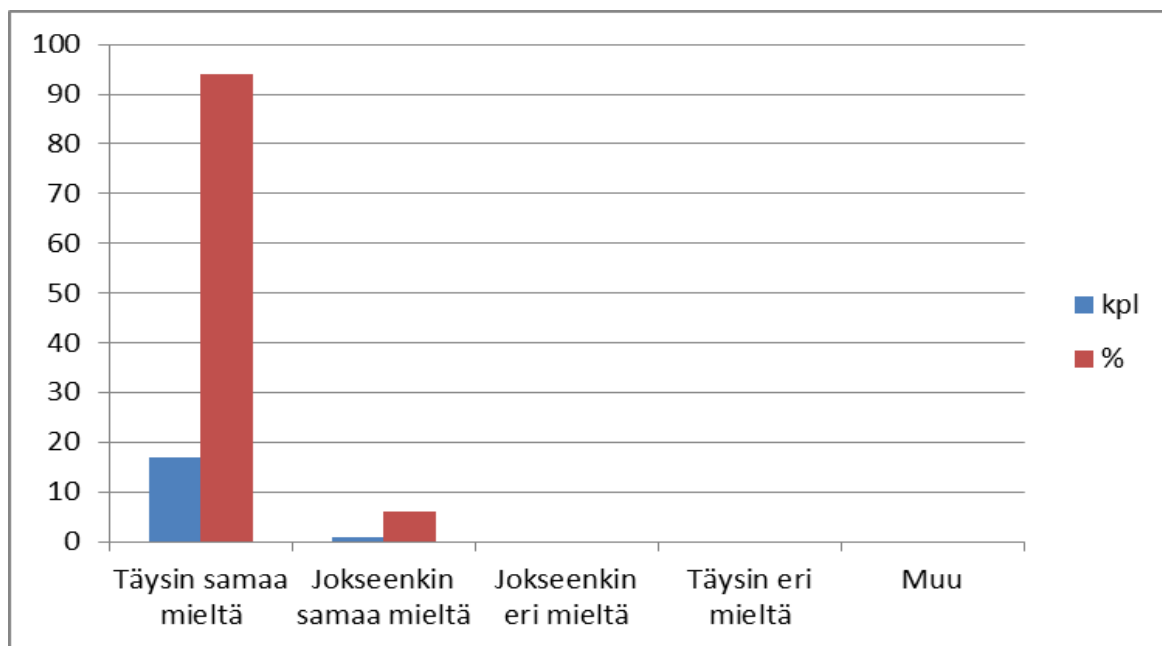
Kuva 10. Tarkastettavan terveydentila.

Tämän kysymyksen antamilla vastauksilla haluttiin tutkia, miten tarkastettavan terveydentila selviää lääkärille tarkastuksessa. Tarkastus on suhteellisen laaja ja monikohtainen jo nykykäytännöllä, mutta ei kuitenkaan täydellinen terveydentilaselvitys. Iso osa tarkastuksessa täytettävän kaavakkeen kohdista perustuu potilaan antamiin vastauksiin ja tietoihin. Kaavakkeessa on myös useita kohtia, jotka tarkistetaan ja mitataan säännöllisesti tarkastuksen yhteydessä, esimerkiksi paino, näkö jne. Tämän johdosta pidettiin mielenkiintoisena selvittää, saavatko lääkärit mielestään riittävän kuvan tarkastettavan terveydentilasta.

Vastauksissa voidaan nähdä jonkin verran hajontaa. Jokseenkin samaa mieltä, 44 prosenttia, ja jokseenkin eri mieltä oli yhtä suuri joukko, 44 prosenttia vastaajista. Täysin samaa mieltä oli yksi vastaaja ja muun mielipiteen omaasi yksi vastaaja. Muun mielipiteen vastaaja ei kuitenkaan tarkentanut kirjallisesti syytä tähän vastaukseensa.

10.4 Hoitohistorian tarpeellisuus

Neljäs kysymys oli, pidätkö tärkeänä sitä, että potilaan hoitohistoria olisi automaattisesti merimieslääkärintarkastuksessa käytössä?

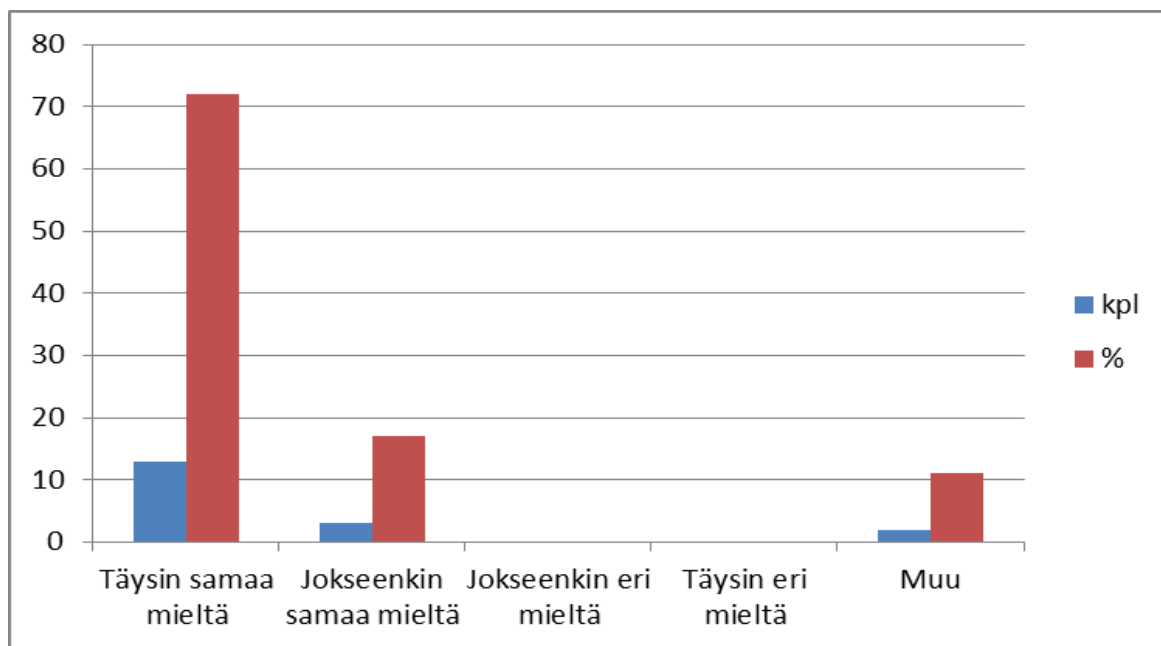
Kuva 11. Hoitohistorian tarpeellisuus.

Tarkoituksena oli saada selville lääkäreiden mielipiteet hoitohistorian automaattisen saatavuuden tärkeydestä. Nykyisellä käytännöllä potilaan hoitohistoria ei ole automaattisesti lääkärin saatavilla. Hoitohistorian toimittaminen ennen tarkastusta lääkärille on riippuvainen lähinnä tarkastettavan omasta tahdosta ja aiemmasta hoitohistoriasta kyseisellä tarkastuspaikalla.

Lähes kaikilla vastaajilla, 94 prosenttia, oli yhtenäinen mielipide, että hoitohistorian automaattinen saatavuus olisi tärkeää. Ainoastaan yksi vastaaja piti asiaa jokseenkin tärkeänä. Kukaan vastaajista ei siis pitänyt hoitohistorian saatavuutta merkityksettömänä.

10.5 Tarkastuspaikan merkitys uusintatarkastuksessa

Viides kysymys oli, koetteko sillä olevan merkitystä, että potilas kävisi samassa merimieslääkärikeskuksessa uusintakäynnillä kuin viime tarkastuksessa?

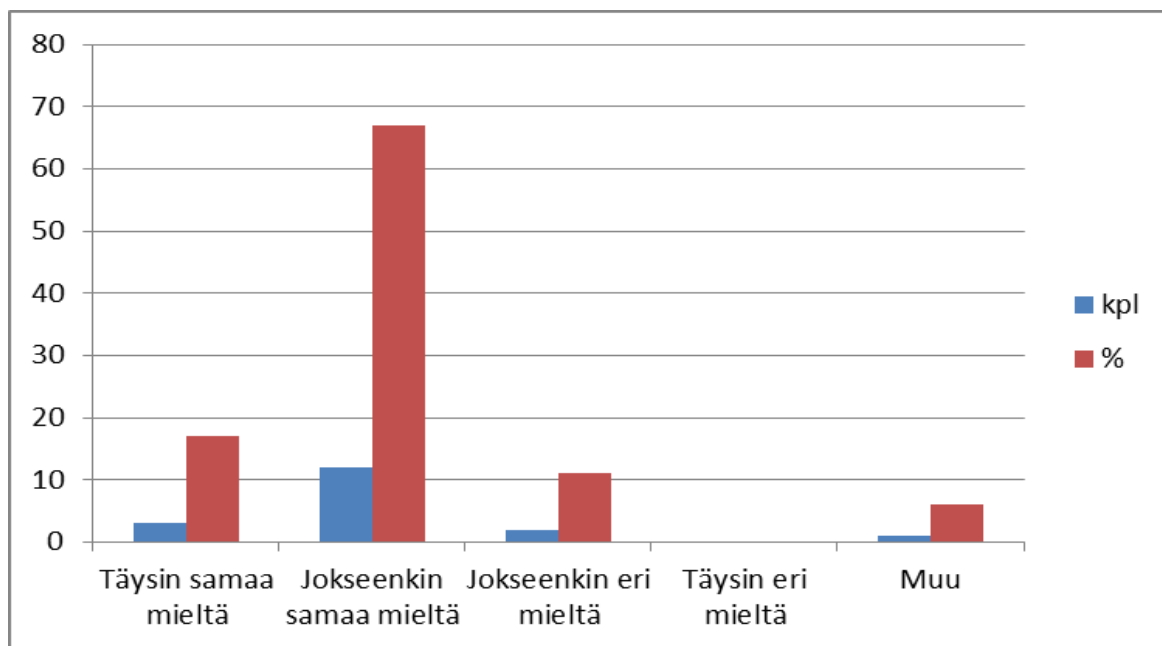
Kuva 12. Tarkastuspaikan merkitys.

Tällä selvitettiin lääkäreiden mielipidettä saman tarkastuspaikan tärkeydestä uusintatarkastuksessa, kuin aiemmalla kerralla. Nykyään tarkastettava voi itse valita tarkastuspaikkansa, ellei työnantajalla ole vaatimuksia asian suhteen. Usein varustamoilla on työterveyshuolto järjestettynä terveyspalveluja toimittavan tahon kanssa, jolloin tarkastettavalle on varustamon puolesta osoitettu etukäteen tietty tarkastuspaikka.

Tässä mielipiteet lääkäreillä ovat hyvin selvät. Enemmistö, eli 72 prosenttia, on sitä mieltä, että uusintatarkastus tulisi suorittaa samassa paikassa, kuin viimeisimmällä kerralla. 17 prosenttia vastaajista on jokseenkin samaa mieltä merkityksellisyydestä. Täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä ei ollut kuitenkaan kukaan vastaajista. 11 prosenttia vastaajista oli muuta mieltä ilman, että olisivat kirjallisesti tarkentaneet näkemyksiään.

10.6 Tarkastettavan antamat tiedot terveydentilastaan

Kuudes kysymys oli, koetteko potilaan itse kertomilla tiedoilla terveydentilastaan olevan ratkaiseva merkitys lopputulokseen?

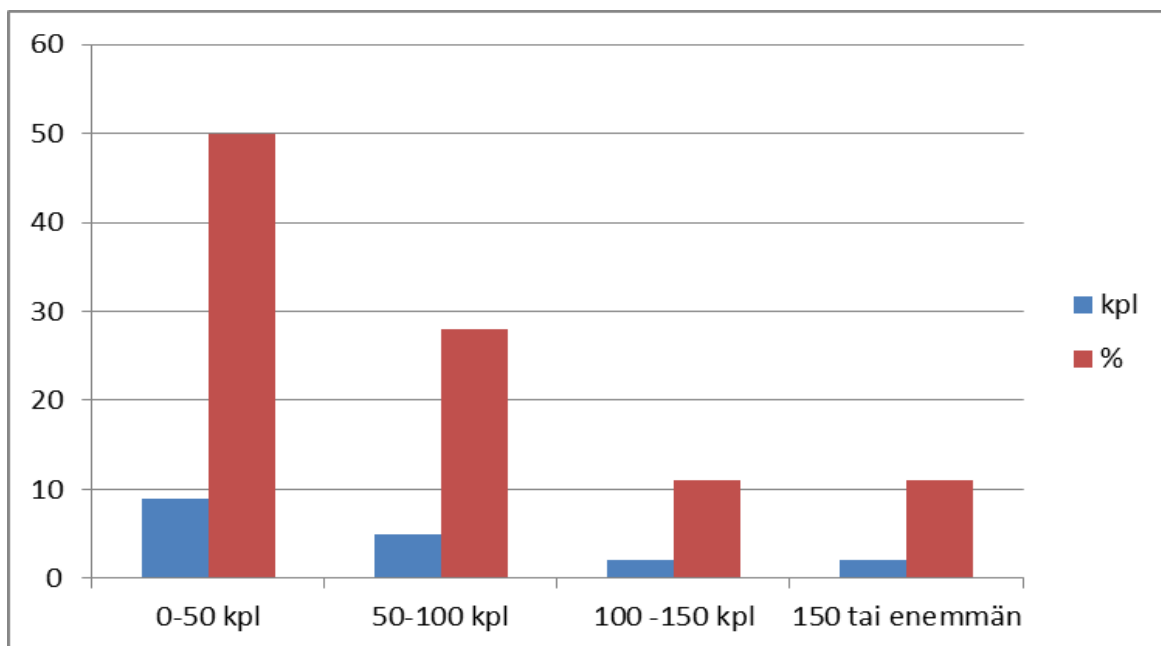
Kuva 13. Tarkastettavan antamat tiedot.

Kysymyksellä haettiin mielipidettä siihen, onko tarkastettavan omalla kertomuksella terveydestään merkitystä lopputulokseen lääkärin mielestä. Potilaan hoitohistoria ei aina välttämättä ole nykykäytännöllä lääkärin saatavilla, joten koettiin tärkeänä tutkia asiaa lääkärin kannalta.

Tässä asiassa hajontaa löytyi, mutta selvä enemmistö, 67 prosenttia vastasi, että asialla on jokseenkin ratkaiseva merkitys lopputulokseen. Täysin samaa mieltä oli 17 prosenttia vastaajista. Jokseenkin eri mieltä oli 11 prosenttia vastaajista. Muun mielipiteen vastasi yksi vastaaja.

10.7 Tarkastusmäärät

Seitsemäs kysymys oli, montako merimieslääkäriin tarkastusta suorittatte vuosittain?

Kuva 14. Tarkastusmäärät

Merimieslääkäreiden vuosittaiset tarkastusmäärät vaihtelevat voimakkaasti toimipaikasta riippuen. Tällä kysymyksellä haluttiin selvittää tutkimukseen osallistuneiden lääkäreiden suorittamat vuosittaiset tarkastusmäärät. Tutkimuksen kannalta asian selvittäminen oli mielenkiintoista lähinnä siksi, että saadaan tietoon kuinka aktiivisesti vastaajat ovat tekemisissä merityötä tekevien kanssa.

Puolet, 50 prosenttia, vastaajista suoritti yli 50 tarkastusta vuosittain. 11 prosenttia vastaajista teki jopa yli 150 tarkastusta.

10.8 Tarkastettavan oma mielipide työkyvystään

Tällä haluttiin selvittää tarkastettavan oman mielipiteen merkitystä tarkastuksessa lääkärin näkökulmasta. Tähän avoimeen kysymykseen pyydettiin lääkäreiltä vastauksiksi kommentteja. Kysymys numero 6 osittain jo selvitti samaa asiaa, mutta tällä haluttiin saada tarkemmin esille kysymyksen merkityksellisyys. Tämä kysymys on kaavakkeessa ainoa kysymys, jonka vastaus perustuu selvästi tarkastettavan omaan mielipiteeseen. Lääkäreitä pyydettiin vastaamaan kysymykseen kirjallisesti. Lääkäreiden vastaaminen kysymykseen oli aktiivista.

Kommentteja merkityksellisyydestä tuli sekä puolesta, että vastaan. Enemmistö oli kuitenkin sitä mieltä, että tarkastettavan mielipiteellä on merkitystä lopputulokseen.

Merimieslääkärintarkastuksessa potilaalle esitetään seuraava kysymys (kaavakkeen kohta 17A): Oletteko mielestänne työkykyinen? Onko potilaan vastauksella mielestänne ratkaiseva merkitys lopputulokseen?

Merkityksellisyyttä korostavia kommentteja olivat seuraavat vastaukset:

"On mielestäni hyvin tärkeä tieto, mitä potilas itse ajattelee työkyvystään ja tällä on merkitystä myös lopputuloksen kannalta."

"Kyllä, yhdistettynä muuhun tarkastuksessa kerättyyn tietoon."

"Kyllä, koska pelkkä diagnoosi ei riitä aiheuttamaan työkyvyttömyyttä, vaan se miten toimintakykyinen ihminen on kyseisen vaivansa kanssa."

"Kyllä on. Oma arvio terveydentilasta ja työkyvystä on merkityksellinen. Sillä on tutkitusti hyvä ennustearvo."

Kysymykseen tuli muutama lyhyt kommentti, joissa ei pidetty tarkastettavan mielipidettä työkykyensä merkityksellisenä:

"Ei ole ratkaiseva."

"Ei."

Kysymykseen tuli myös vastauksia, joissa ei otettu erityistä suuntaa puolesta tai vastaan:

"Ks. kohta 6. Monesti tarkastettava ymmärtää kysymyksen niin, että tarkoitetaan omaa työtä, mutta todistuksessa otetaan merityökelpoisuuteen yleensä ja todistus on voimassa vaikka tutkittava vaihtaisi varustamoja ja siirtyy Turku-Tukholma reitin laivoilta työskentelemään tankkerille tai Karibian risteilyaluksille. Olennainen merkitys."

"Luotettavassa ja pitkäaikaisessa potilassuhteessa kyllä. Kertakävijän kohdalla olen skeptinen"

Kaikkiaan vastauksia kysymykseen tuli 14 kappaletta ja niistä 64 prosenttia oli selkeästi tulkittavissa niin, että tarkastettavan mielipiteellä on paljon tai jonkin verran merkitystä lopputulokseen. Selvästi vastakkaisia mielipiteitä oli 14 prosenttia vastauksista. Vastauksista 21 prosentin suunta ei ollut täysin selvästi tulkittavissa.

10.9 Kehitysideoita merimieslääkärintarkastuksesta

Kommentti pyyntöön kehitysideoista vastasi 18 lääkäriä. Kysymyksen tarkoitus oli kerätä vastaajilta kommentteja kehitysideoista merimieslääkärintarkastukseen, vai onko sen kehittäminen yleensäkin tarpeen vastaajien mielestä.

Kuinka merimieslääkärintarkastusta tulisi kehittää mielestänne?

Monen vastaajan kehitysideat tarkastukseen koskivat tarkastettavan aikaisempaa hoitohistoriaa ja sen saatavuutta. Puolet (50 prosenttia) vastaajista mainitsi kommentteissaan sen saatavilla olon tärkeyden.

"Tutkittavalta tulisi edellyttää esitietojen toimittamista ennen lääkärintarkastusta, esim. kaikki sairauskertomustekstit viimeisen viiden vuoden ajalta."

"Hoitotiedot oltava siellä, missä todistus kirjoitetaan."

"Helpottaisi työtä, jos tietojen välitys olisi yksinkertaisempaa ja kattavampaa. Potilaat jättävät kertomatta asioita tahallisesti ja tahattomasti."

"Aik. sairaushistoria käytettävissä"

"Tutkittavalta tulisi edellyttää esitietojen toimittamista, ennen lääkärintarkastusta"

"Kaikki vanha terveys historia tulee saada käyttöön."

Lisäksi monissa kommenteissa otettiin kantaa tarkastuspaikkoihin ja työterveyshuollon kehittämiseen.

"Terveystarkastukset yhtiön omalle työterveyslääkärille".

"Pois terveystarkastuksista".

"Tarkastus olisi hyvä keskittää sellaisiin paikkoihin (kuten varustamon työterveyshuolto/lääkäri tai merimiesterveyskeskus), joissa on mahdollisuus saada tietoja tutkittavan sairaushistoriasta. Yksityisvastaanotolla 20min tehty tuntemattoman ihmisen tarkastus ei ole aina hyvä vaihtoehto".

"Merimiestarkastukset olisi tärkeää liittää osaksi työterveyshuoltoa. Silloin merimieslääkärillä on konkreettisesti tietämystä työoloista ja terveydellisistä velvoitteista. Myös terveystietojen saatavuus on keskeisen tärkeää, kun kelpoisuuteen otetaan kantaa. Esimerkiksi alkoholiongelmien tunnistaminen nykykäytännöllä on haasteellista."

"Se tulisi liittää osaksi työterveyshuollon tarkastusta. Ulkomaisten varustamojen osalta näin ei käy, mutta vähintään vanha tarkastuskaavake olisi oltava mukana, jotta terveydentilajatkumo tulisi esiin."

Vastauksissa otettiin lisäksi kantaa tarkastuskäytäntöihin ja tarkastusväleihin.

"Ainakin fyysisen toimintakyvyn testaus mukaan tarkastukseen."

"Myös tiettyjä verikokeita olisi hyvä ottaa aika-ajoin. Nykyisien virtsan alb. ja gluk. on kyseenalainen seulonnan kannalta."

"Merimieslääkärintarkastus on karsiva tarkastus, eikä huomio riittävästi muuta terveydentilaa, joka saattaa jäädä liian vähälle huomiolle."

"Lomake voisi olla helppolukuisempi."

"Tiettyyn ikään asti voisi olla pidemmät tarkastusvälit esim. 40 ikään asti, sen jälkeen tiheämmät käynnit esim. 2 vuoden välein. Tarvittaessa esimerkiksi leikkauksen tai tapaturman jälkeen myös tarkastus, jos vamma uhkaa toimintakykyä merityössä."

"Tarkastusvälien harventaminen niissä tilanteissa, kun on perusterve ja tehtävä ei vaadi sopivuutta kaikkiin tehtäviin."

Kahden vastaajan kommenteista voidaan päätellä heidän olevan tyytyväisiä nykyiseen käytäntöön.

"Jos sen tekee niin kuin pitäisi tehdä, tarkastus on ihan riittävä".

"Lomakkeet äskettäin uusittu".

Yksi vastaaja kommentoi myös merimieslääkärien koulutuksen tarpeellisuutta.

"Määrävälein tapahtuva merimieslääkäreiden koulutus, mikä edellytys jotta oikeus tehdä meritarkastuksia".

11 Yhteenveto merimieslääkäreille suunnatusta tutkimuksesta

Tutkimuksen kannalta saatiin tavoitettua riittävästi tarkastuksia aktiivisesti tekeviä lääkäreitä. Heidän yhteystietojen selvittämiseen käytettiin internetsivustoja ja tiedusteltiin myös muutamilta alueen työterveyslääkäreiltä merimiestarkastuksia tekevien kollegojensa yhteystietoja. Näin saatiin selvitettyä yhteensä 34 merimieslääkäriin yhteystiedot ja heistä 18 vastasi kyselyyn.

11.1 Kehitysideoiden tarkastelu

Kyselytutkimuksen alussa tiedusteltiin lääkäreiden mielipidettä tarkastuksen laajuudesta. Vastauksista voidaan päätellä, että yleisesti ottaen lääkärintarkastuksen laajuuteen ollaan tyytyväisiä. Riittävän tai jokseenkin riittävän laajana sitä piti kaikki kyselyyn vastanneet. Kehitysidea kommenteissa kyseenalaistettiin virtsan alb. (albumiini) ja gluk. (glukoosi) seulonnan tarpeellisuus. Näillä pyritään seulomaan munuaissairauksia ja diabetesta. Kommenteissa myös esitettiin, että tiettyjä verikokeita olisi hyvä ottaa aika ajoin. Kommentin kirjoittaja ei kuitenkaan täsmentänyt, mitä nämä verikokeet sisältäisivät.

Kahden vuoden tarkastusväliä pidettiin myös pääosin riittävän tiheänä. Kyselyyn kirjoitetuista tarkastuksen kehittämisideoista muutamat ottivat kantaa siihen, että tarkastuksien väli voisi olla jopa pidempikin perusterveillä nuoremmilla merimiehillä. Kommenteissa ehdotettiin, että vasta 40 ikävuoden jälkeen tarkastusväli voisi olla nykyisin normaali kaksi vuotta. Myös mainittiin, että eri tehtävät laivalla määrittäisivät tarkastusten välin. Mitkä nämä eri tehtävät olisivat, niin siihen vastaaja ei ottanut kantaa. Eri tehtävät laivalla jo määrittelevät erilaiset

rajat kelpoisuudelle. Nykyisin tarkastus suoritetaan useammin, jos tarkastettava on alle 18-vuoden ikäinen tai hän on joutunut olemaan pois työstään tapaturman tai pitkäaikaisen sairauden johdosta. Kohdissa 3 ja 4 käydään aihetta tarkemmin läpi.

Nykyisten tarkastuskäytäntöjen kohdalla ainoastaan yksi vastaaja oli sitä mieltä, että hän saa riittävän selkeän kuvan tarkastettavan terveydentilasta. 88 prosenttia vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä tai jokseenkin eri mieltä. Riittävän selkeän kuvan saaminen tarkastettavan terveydentilasta on luonnollisesti tärkeää, kun määritellään tarkastettavan kelpoisuutta merityöhön. Merimieslääkärin tarkastuksen luonne on karsiva, jolloin on ensiarvoisen tärkeää, että terveydentila arvio on totuudenmukainen.

11.2 Keskeisimmät haasteet tarkastuksessa

Tarkastettavan hoitohistorian automaattisen saatavilla olon tarpeellisuudesta lääkäreiden vastaukset olivat kaikki samansuuntaisia. 94 prosenttia piti sen automaattista saatavuutta tärkeänä asiana. Ainoastaan yksi vastaaja piti sitä jokseenkin tärkeänä. Tästä aiheesta olivat lääkärit poikkeuksellisen yksimielisiä verrattuna muihin tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin. Myös kehitysideakommentissa hoitohistorian saatavuus ja sen tarpeellisuus korostui erityisesti. Kaikkiaan puolet kommenteista koski tätä asiaa. Tutkimuksessa selvisi, että sairaushistorian saatavuutta pidettiin tärkeämpänä, kuin tarkastettavan itse kertomia tietoja terveydentilastaan. Kommenteissa toivottiin, että tarkastuksessa olisi käytössä kaikki sairauskertomustekstit viimeisen viiden vuoden ajalta. Kommenteissa mainittiin myös, että tarkastettava saattaa jättää tahallaan, tai vahingossa kertomatta asioita. Ainoa yksittäisenä sairautena koko tutkimuksessa mainittiin alkoholismi. Tämä tuli esiin seuraavassa kommentissa: *"Myös terveystietojen saatavuus on keskeisen tärkeää, kun kelpoisuuteen otetaan kantaa. Esimerkiksi alkoholiongelmien tunnistaminen nykykäytännöllä on haasteellista."*

Kysymyksessä kuusi kysyttiin, onko tarkastettavan itse antamilla tiedoilla ratkaiseva merkitys lopputulokseen, 67 prosenttia vastaajista piti sitä jokseenkin ratkaisevana ja 17 prosenttia piti sitä ratkaisevana. Jokseenkin erimieltä oli 11 prosenttia vastaajista. Yksi vastaaja oli valinnut muu vaihtoehdon. Olisi ollut mielenkiintoista tietää, mitä vastaaja tarkoitti tällä, mutta valitettavasti hän ei selventänyt mielipidettään kirjallisesti kysymykseen.

Tarkastettavan hoitohistorian saatavuuteen liittyy nykyään esimerkiksi tietosuoja ongelmia. Nykyisin asiakas- ja hoitosuhteen alkaessa tarkastettavalle on kerrottava, mihin hänen antamiaan tietoja käytetään, mistä muualta häntä koskevia tietoja hankitaan, mihin ne talletetaan, kenelle ja millä ehdoin tietoja luovutetaan. Terveystarkastuksen asiakirjat ja niissä olevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Asiakirjoja ja niissä olevia tietoja ei luovuteta sivullisille, jollei asianosainen ole antanut siihen suostumusta. Merimiehen lääkärintarkastuksista pidettävästä rekisteristä annetun lain (25/1999) mukaan, tarkastuksen suorittaneen lääkärin on lähetettävä jäljennös lääkärintodistuksesta valtakunnalliseen rekisteriin Työterveyslaitokselle. Tähän tarkastettavan suostumusta ei tarvita. Tarkastettavan suostumuksella rekisteristä voidaan antaa tarkastavalle lääkärille tietoja tarkastettavan aikaisemmasta terveydentilasta. Rekisterin hoidossa noudatetaan salassapitosäädöksiä. (Merimiehen lääkärintarkastusohjeet 2005, s30). Tarkastettavan suostumuksella salassa pidettäviä tietoja voidaan kuitenkin antaa toiselle viranomaiselle ja yksityiselle palveluntuottajalle siltä osin, kuin se on tarpeen asiakkaan hoidon tai huollon toteuttamiseksi (Sosiaali- ja Terveysministeriö 2014).

11.3 Merimiesten työterveyshuollon merkitys

Kysymyksessä viisi kysyttiin, onko sillä merkitystä, että tarkastuspaikka olisi sama kuin viime kerralla. Selvä enemmistö, 72 prosenttia vastaajista piti asiaa merkityksellisenä. Jokseenkin merkityksellisenä sitä piti 17 prosenttia. 11 prosenttia vastaajista valitsi vaihtoehdon muu. Tämän kysymyksen vastausten selvä suunta saattaa perustua siihen, että samassa paikassa aiemmin tarkastetusta henkilöstä on olemassa ainakin aikaisempaan tarkastukseen liittyvää terveydellistä tietoa. Lääkärit kirjoittivat tähän suuntaan viittaavia kommentteja, esimerkiksi: *"Hoitotiedot oltava siellä missä todistus kirjoitetaan."*

Tarkastuspaikkaan liittyviä kehityskommentteja tuli lääkäreiltä useita. Monessa kommentissa korostettiin työterveyshuollon tärkeyttä: *"Terveystarkastukset yhtiön omalle työterveyslääkärille", "Tarkastus olisi hyvä keskittää sellaisiin paikkoihin (kuten varustamon työterveyshuolto/lääkäri tai merimiesterveyskeskus), joissa on mahdollisuus saada tietoja tutkittavan sairaushistoriasta. Yksityisvastaanotolla 20 min. tehty tuntemattoman ihmisen tarkastus ei ole aina hyvä vaihtoehto", "Se tulisi liittää osaksi työterveyshuollon tarkastusta. Ulkomaisten varustamojen osalta näin ei käy,*

mutta vähintään vanha tarkastuskaavake olisi oltava mukana, jotta terveydentilajatkumo tulisi esiin." Mielenkiintoinen oli myös erään vastaajan mielipide kehityskommenteissa, että työterveyshuollon kautta tehty tarkastus antaisi lääkärille paremman lähtökohdan ymmärtää työoloja merellä: " *Merimiestarkastukset olisi tärkeää liittää osaksi työterveyshuoltoa. Silloin merimieslääkärillä on konkreettisesti tietämystä työoloista ja terveydellisistä velvoitteista.*" Haluaisimme kuitenkin tuoda esiin omiin havaintoihimme perustuvan seikan, että alalle ominaista on se, että usein merityötä tekevät ihmiset eivät ole vakituksessa työsuhhteessa mihinkään varustamoon. Monet merityötä tekevät saattavat työskennellä usean varustamon laivoilla suhteellisen lyhyen ajan sisällä. Työsuhde päätetään tällöin yleensä, kun työntekijä poistuu laivalta. Tästä syystä johtuen monella merimiehellä ei ole mahdollisuutta työterveyshuoltoon.

11.4 Kriittinen tarkastelu merimieslääkäreille suunnatusta tutkimuksesta

Tuloksia voidaan pitää reliabiliteetiltaan hyvänä, johtuen siitä, että kysymykset osoitettiin ennalta määritellylle ja rajatulle ammattikunnalle. Reliabiliteettia lisää se, että tutkimukseen pystyi vastaamaan anonyymisti sähköisessä muodossa. Lääkäreiden tekemien tarkastusten määrää tutkiessa voi olla tyytyväinen, että iso osa vastaajista tekee merimiestarkastustyötä erittäin aktiivisesti.

Tutkimusta varten olisi voinut tarkennetuilla kysymyksillä yrittää selvittää juuri ne tarkastuksen ja kaavakkeen kohdat, joita ei koeta mahdollisesti tarpeellisiksi ja mielekkäiksi. Tämä tutkimus ei anna suoraan vastausta tähän ongelmaan, vaikka jotkut kommentit näihin kohtiin viittaavat. Samoin olisi voinut tutkia myös, mitä erityisiä tarkastuksia ja tutkimuksia tarkastettaville haluttaisiin erityisesti tehdä.

Tutkimus vastasi kohtuullisen hyvin ennalta sille asettamiimme tavoitteisiin. Tutkimuksen vastauksissa korostuu etenkin kaksi kohtaa, hoitohistorian automaattisen saatavuuden merkitys ja tarkastusten jatkuvuus samassa paikassa kuin aiemmin suoritettu tarkastus. Nämä kohdat ja niihin viittaavat kommentit lääkäreiltä mielestämme vastaavat juuri tutkimuksen ongelma-asettelussa esitettyihin kysymyksiin.

12 Tutkimusten yhteinen tarkastelu

Molempien tutkimusten vastausprosenttiin olimme tyytyväisiä. Näillä vastaus määrillä pystymme vertailemaan tutkimuksen kahta eri osiota keskenään. Pidämme vastaajamääriä riittävinä osoittamaan vastusten suunnan monivalintakysymyksissä. Suuremmasta vastausmäärästä olisi ollut hyötyä kuitenkin siinä, että olisimme saaneet enemmän kommentteja ja kehitysideoita.

Tutkimuksessa mukana olleiden vastaajakuntien tuloksia tarkastellessa, voimme todeta yhteisen päämäärän olevan oikeudenmukainen lopputulos tarkastettavan terveydentilasta. Siitä, miten se toteutetaan käytännössä, on useita eri näkemyksiä.

Analysoitaessa tutkimuksiamme yhteisesti, nousee molemmissa esiin potilashistoria ja sen tarpeellisuus lääkärintarkastuksessa ja sen aikana. Vastaajakunnilla on lähtökohtaisesti eri näkemys kysymykseen hoitohistorian automaattisesta saatavuudesta tarkastuksessa, mutta molempien vastaajakuntien kommenteista voimme päätellä asian liittyvän turvallisuuteen.

Selkeästi esiin nouseva seikka on se, että molemmilla vastaaja puolilla koetaan tarvetta fyysisenkunnon käytännön testaamiseen. Useissa kommenteissa halutaan kuntotesti muukaan tarkastukseen. Siihen, millaiset rajat ja käytännön suoritusvaatimukset kuntotestissä olisi, valitettavasti vastaajat eivät ottaneet kantaa. Yleisesti ottaen normaali laivatyö on fyysisesti havaintojemme mukaan rasittavuudeltaan kohtuullista, mutta hätätilanteissa saatetaan olla merityöntekijän suorituskyvyn äärirajoilla. Huoli ei varmastikaan ole aiheeton, koska tutkimuksessa ”Merimiesten fyysinen soveltuvuus savusukellukseen laivalla”, tuli esille seikka, että 72 prosenttia tutkimukseen vastanneista ei soveltuisi savusukellustehtäviin fyysisenkunnon osalta. (I. Heinonen 2013, s27).

Tuloksissa voimme nähdä, että tarkastettava osapuoli kokee saavansa tarkastuksen aikana riittävän kuvan työkyvystään, vaikka lääkärin mielestä asia ei näin välttämättä ole. Karkeana johtopäätelmänä yhteisestä tutkimuksestamme on, että lisää selkeyttä tarkastettavan soveltuvuudesta merityöhön saataisiin yhdistämällä nykyiseen tarkastuskäytäntöön fyysinen suorituskykytesti ja tarkastettavan aikaisempi hoitohistoria. Asia ei varmasti ole näin yksinkertainen, mutta nämä asiat helpottaisivat tarkastuksen oikeudenmukaista onnistumista.

13 Loppusanat

Tarkastettavien puolella kommenteissa esiintyy usein huoli työkavereista ja siitä, ovatko he työkykyisiä laivan haastavaan työympäristöön. Laivatyössä ei vaadita käytännössä pelkästään hyvää fyysistä kuntoa, vaan myös psyykkinen jaksaminen on tärkeä osa kokonaisterveyden tilaa arvioitaessa. Suljettu työyhteisö, jossa joudutaan toimimaan pitkiä aikoja, joskus jopa kuukausia, haastavissa olosuhteissa erilaisten ihmisten kanssa on monelle vaativin osuus työtä tehdessä. Havaintojemme mukaan psyykkinen jaksaminen on suurempi ongelma kuin fyysinen jaksaminen. Psyykkisen terveydentilan kartoitus merimieslääkärintarkastuksessa ja kuinka se onnistuu todellisuutta vastaavaksi, olisi mielestämme aihe, jota olisi mahdollisesti syytä tutkia lisää.

Luonnollisesti työssämme on paljon sellaista, jota tekisimme mahdollisesti toisin, jos aloittaisimme tämän tutkimuksen uudestaan. Kuitenkin voimme todeta olevamme siihen tyytyväisiä ja oppineemme työn edetessä paljon aiheeseen liittyvää. Työn toteutus parityönä osoittautui haasteeksi, sillä vaikka aiheet olivat yhteneväiset, vaati ennakkosuunnittelu oman aikansa. Saumaton yhteistyö oli tärkeässä roolissa työtä toteutettaessa. Mielestämme onnistuimme tässä haasteessa hyvin ja aikaansaimme suunnitellun mukaisen työn.

14 Lähteet

Asiakas- ja potilastiedot ja salassapito.

http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/asiakkaanoikeudet/salassapito
(Haettu 25.1.2014).

Ebsco 2013/2014, www.ebscohost.com (Haettu syksy 2013, kevät 2014).

Heikkinen Tuulikki, Poikkeuslupien myöntäminen meripalveluun, Trafi:n koulutusmateriaali 2013.

Heinonen Ilkka, Merimiesten fyysinen soveltuvuus savusukellukseen laivalla, AMK-opinnäytetyö, Novia 2013.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/68811/Heinonen_Ilkka.pdf?sequence=1 (Luettu 5.1.2014)

ILO,

http://www.tem.fi/tyo/kansainvalinen_tyoelamayhteisty/kansainvalinen_tyojarjesto_ilo (Haettu 21.2.2014).

IMO, http://www.dnv.fi/toimialat/meritekniikka/saannot_asetukset/imo/ (Haettu 22.2.2014).

Koskinen, Alapuranen, Arola-Lehtonen, Ullakonoja, Virta, Työkyvytön?, 2008.

Merimieslääkärioikeuksien hyväksyminen,

<http://www.valvira.fi/luvat/ammattioikeudet/merimieslaakarit> (Haettu 7.1.2014).

Miilunpalo Päivi, Työterveyslaitoksen ylilääkäri, Poikkeusluvat, henkilökohtainen tiedonanto, 21.10.2013, 12.2.2014.

MLC,

<http://www.trafi.fi/filebank/a/1371564375/bc5c8573a4dcd090602e881ac6b2d787/12787-ss20130052.pdf> (Haettu 21.2.2014).

Theseus, ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöjulkaisuarkisto, 2013.

<http://www.theseus.fi/>, (Haettu 1.10.2013).

Säädökset

Hallituksen esitys (158/2012) eduskunnalle laiksi laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain muuttamisesta. www.finlex.fi (Haettu 9.2.2014).

Kansanterveysasetus merimiesterveyskeskuksista (802/1992), www.finlex.fi (Haettu 10.1.2014).

Lainsäädäntö valmistelu Suomessa, <http://lainvalmistelu.finlex.fi/> (Haettu 25.2.2014).

Laivaväen tarkastuslomakkeen täyttöohjeet, laki (1171/2010), www.finlex.fi (Haettu 12.2.2014).

Laki laivaväen lääkärintarkastuksista (1171/2010). www.finlex.fi (Haettu 18.1.2014).

Merimieseläkelaki (1290/2006) www.finlex.fi (Haettu 15.12.2013).

Merimiehen lääkärintarkastusohjeet. Helsinki, 2005 Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita, ISBN 952-00-1639-2.

Merityöntekoa rajoittavat sairaudet, ILO Regulation of 19 October 2001 No. 1309 concerning the medical examination of employees on ships.

Sosiaali- ja Terveysministeriön asetus laivaväeltä vaadittavasta näkö- ja kuulokyvystä (224/2013). www.finlex.fi (Haettu 12.2.2014).

Sosiaali- ja Terveysministeriön salassapito säännöstö, [http://www.stm.fi/sosiaali ja terveyspalvelut/asiakkaanoikeudet/salassapito](http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/asiakkaanoikeudet/salassapito) (Haettu 25.1.2014).

Tarkastettaville lähetetty kyselykaavake

Liite 1.

Merimieslääkärintarkastus potilaan näkökulmasta

1. Kuinka monta vuotta olette olleet merityössä?

- ☐ 0-5 vuotta
- ☐ 5-10 vuotta
- ☐ 10-15 vuotta
- ☐ 15-20 vuotta
- ☐ Yli 20 vuotta

2. Koetteko merimieslääkärintarkastuksen olevan riittävän laaja?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

3. Saatteko merimieslääkärintarkastuksesta riittävän selkeän kuvan omasta työkyvystänne?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

4. Onko merimieslääkärintarkastuksen uusintaväli (enintään 2 vuotta) mielestänne riittävä?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

5. Kuinka paljon koette sillä olevan merkitystä, että kävisitte samassa merimieslääkärikeskuksessa uusintakäynnillä kuin viime tarkastuksessa?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

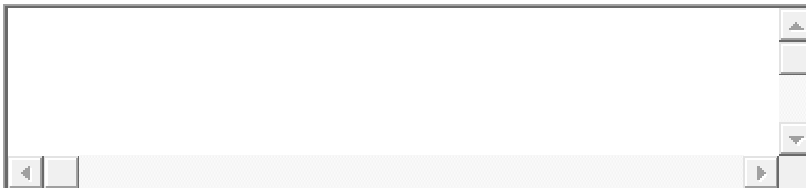
6. Pidätkö tärkeänä, että hoitohistorianne olisi automaattisesti lääkärin käytössä merimieslääkärintarkastuksessa ?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

7. Koetteko terveydentilastanne antamillanne tiedoilla olevan ratkaiseva merkitys lopputulokseen?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

8. Merimieslääkärintarkastuksessa tulee esiin seuraava kysymys: (17A oletteko mielestänne työkykyinen). Minkälaisena koette tämän kysymyksen?

9. Kuinka merimieslääkärintarkastusta tulisi kehittää mielestänne?

Merimieslääkäreille lähetetty kyselykaavake

Liite 2.

Merimieslääkärintarkastus lääkärin näkökulmasta.

1. Koetteko merimieslääkärintarkastuksen olevan riittävän laaja?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

2. Onko merimieslääkärintarkastuksen uusintaväli (enintään 2vuotta) mielestänne riittävä?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

3. Saatteko mielestänne riittävän selkeän kuvan potilaan terveydentilasta nykyisellä tarkastuskäytännöllä?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

4. Pidätkö tärkeänä sitä, että potilaan hoitohistoria olisi automaattisesti merimieslääkärintarkastuksessa käytössänne?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

5. Koetteko sillä olevan merkitystä, että potilas kävisi samassa merimieslääkärikeskuksessa uusintakäynnillä kuin viime tarkastuksessa?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

6. Koetteko potilaan itse kertomilla tiedoilla terveydentilastaan olevan ratkaiseva merkitys lopputulokseen?

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Muu:

7. Montako merimieslääkärin tarkastusta suoritatte vuosittain?

- ☐ 0-50
- ☐ 50-100
- ☐ 100-150
- ☐ 150 tai enemmän

8. Merimieslääkärintarkastuksessa potilaalle esitetään seuraava kysymys (kaavakkeen kohta 17A): Oletteko mielestänne työkykyinen? Onko potilaan vastauksella mielestänne ratkaiseva merkitys lopputulokseen?

9. Kuinka merimieslääkärintarkastusta tulisi kehittää mielestänne?

Terveydentilavakuutus kaavake

Liite 3.

TERVEYDENTILAVAKUUTUS MERIPALVELUUN HÄLSOTILLSTÄNDSFÖRSÄKRAN FÖR SJÖTJÄNST

1 Työnantajalle
2 Työntekijälle

Täytettävä painokirjaimin. Bör fyllas i med tryckbokstäver.

Sukunimi Släktnamn	
Etnimet Förnamn	Henkilötunnus Personbeteckning
Osoite Adress	
Postinumero ja postitoimipaikka Postnummer och postanstalt	Puhelin (myös suunta) Telefon (även riktnummer)
Alottu toimi aluksella Tilltinkt befattning på fartyget	
Aluksen nimi Fartygets namn	
Värustamo Rederi	
Viimeinen merimieslääkärintodistus Senaste sjömansläkarintyg Antopäivämäärä Datum för utfärdandet	Antopaikka Plats för utfärdandet
Merimieslääkäriin nimi Sjömansläkarens namn	
Vakuutan, että terveydentilassani ei ole tapahtunut muutoksia liitteessä olevan merimieslääkärintodistuksen antamisen jälkeen. Jag försäkrar att det inte har skett förändringar i mitt hälsotillstånd efter utfärdandet av bifogade läkarintyg.	
Paikka ja päivämäärä Plats och datum	Työntekijän allekirjoitus Arbetstagarens underskrift

Liitteenä alkuperäinen merimieslääkärintodistus (alle 2 vuoden ikäinen) mahdollisine liitteineen. Terveydentilavakuutuksella ei ole vaikutusta merimieslääkärintodistuksen voimassaoloaikaan.

Sjömansläkarintyget (mindre än 2 år gammalt) i original jämte eventuella bilagor. Hälsotillståndsförsäkringen har inte inverkan på sjömansläkarintygets giltighetstid.

TM 8.98a

Lääkärintodistuskaavake

Liite 4.

Sosiaali- ja terveysministeriön vahvistama laivaväen lääkärintarkastuslomake /
Seafarer medical examination form approved by Ministry of Social Affairs and Health

LAIVAVÄEN LÄÄKÄRINTARKASTUS

(Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 1171/2010)

☐ 1 A Alkutarkastus

☐ 2 A Uusintatarkastus

3 A Edellisen tarkastuksen pvm _____

4 A Sukunimi		5 A Henkilötunnus/Syntymäaika	
6 A Etunimet		7 A Sukupuoli ☐ Mies ☐ Nainen	
8 A Osoite			
9 A Tarkastettavan henkilöllisyys varmistettu ☐ Passi: nro ja antomaa ☐ Ajokortti ☐ Muu virallinen henkilötodistus ☐ Tunnettu			
10 A Osasto aluksella ☐ Kansiosasto ☐ Koneosasto ☐ Muu		11 A Tehtävä / aiottu tehtävä aluksella	
12 A Aika laivatyössä vuosina			
13 A Oletteko ollut lääkärin tutkittavana tai hoidettavana vastaanotolla, sairaalan poliklinikalla tai osastolla koskaan / edellisen tarkastuksen jälkeen? ☐ Ei ☐ Kyllä		14 A Oletteko alkoholin tai huumeiden tai lääkkeiden käytön vuoksi ollut laitoks- avohoidossa tai onko teillä esiintynyt näiden aineiden väärinkäyttöä? ☐ Ei ☐ Kyllä	
15 A Käytättekö jotain säännöllistä tai ajoittain/toistuvasti otettavaa lääkitystä? ☐ Ei ☐ Kyllä		16 A Tupakoitteko? ☐ Ei ☐ Kyllä Kuinka paljon / pv	
17 A Oletteko mielestänne työkykyinen? ☐ Ei ☐ Kyllä		18 A Oletteko hakenut poikkeuslupaa / onko teillä poikkeuslupa? ☐ Ei ☐ Kyllä	
19 A Palvelukelpoisuusluokka			

Onko Teillä tai onko Teillä ollut seuraavia sairauksia?

20 A Kasvain	☐ Ei ☐ Kyllä	31 A Astma, toistuva yskä tai hengenahdistus	☐ Ei ☐ Kyllä
21 A Diabetes, kilpirauhassairaus tai muu aineenvaihdunnansairaus	☐ Ei ☐ Kyllä	32 A Suu- tai hammassairaus	☐ Ei ☐ Kyllä
22 A Veritauti (anemia, leukemia, verenvuototauti tms.)	☐ Ei ☐ Kyllä	33 A Vatsahaava, muu vatsa- tai suolistosairaus	☐ Ei ☐ Kyllä
23 A Mielenterveyden häiriö (masennus tms.)	☐ Ei ☐ Kyllä	34 A Tyrä	☐ Ei ☐ Kyllä
24 A Silmäsairaus	☐ Ei ☐ Kyllä	35 A Munuais- tai muu virtsateiden sairaus	☐ Ei ☐ Kyllä
25 A Korvasairaus	☐ Ei ☐ Kyllä	36 A Tartuntatauti	☐ Ei ☐ Kyllä
26 A Huimaus, halvaus, pyörtymisiä, toistuva päänsärky	☐ Ei ☐ Kyllä	37 A Ihosairaus	☐ Ei ☐ Kyllä
27 A Epilepsia, kouristuksia, tajuttomuuskohtaus	☐ Ei ☐ Kyllä	38 A Nivelsairaus, rajoittunut liikuntakyky	☐ Ei ☐ Kyllä
28 A Unettomuus, uniapnea, muu unihäiriö	☐ Ei ☐ Kyllä	39 A Selkävika, -sairaus	☐ Ei ☐ Kyllä
29 A Verenpainetauti	☐ Ei ☐ Kyllä	40 A Allergia (lääkkeet, ruoka-aineet tms.)	☐ Ei ☐ Kyllä
30 A Sydänsairaus tai muu verenkiertoelinten sairaus	☐ Ei ☐ Kyllä	41 A Muu vika, vamma, sairaus	☐ Ei ☐ Kyllä

42 A Tarkempi selvitys edellisiin 3 ja 13 – 41 kyllä-kohtiin esim. hoitopaikka ja -ajankohta (ko. kohdan numero eteen):

Vakuutan, että edellä esittämäni tiedot ovat totuudenmukaisia, enkä ole salannut mitään terveydentilaani koskevaa seikkaa. Lääkärit, sairaalat ja laitokset saavat antaa hallussaan olevia tietoja terveydentilastani palvelukelpoisuuttani käsitteleville Liikenteen turvallisuusvirastolle ja Työterveyslaitokselle (luetaan tarkastettavalle).

43 A Paikka ja päivämäärä

44 A Tarkastettavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Lääkärintodistukset ja niihin sisältyvät tiedot ovat salassapidettäviä (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 13 §). Tietojen suojaamisesta ja vaihtolovelvollisuudesta säädetään henkilötiedoissa (523/1999, 32–33 §).

LAIVAVÄEN LÄÄKÄRINTARKASTUS

(Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 1171/2010)

MEDICAL CERTIFICATE FOR SERVICE AT SEA

(Act on Seafarer's Medical Examination 1171/2010)

☐ 1 B Alkutarkastus Pre-sea examination		☐ 2 B Uusintatarkastus Periodic examination		☐ 3 B Edellisen tarkastuksen pvm Date of previous examination _____	
4 B Sukunimi / Surname			5 B Henkilötunnus / Syntymäaika / Identity code / DoB		
6 B Etunimet / Given names			7 B Sukupuoli / Gender ☐ Mies / Male ☐ Nainen / Female		
8 B Osoite / Address					
9 B Kansallisuus / Nationality			10 B Tarkastettavan henkilöllisyys varmistettu / Identity of the examinee confirmed ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No		

Lausunto / Statement

11 B Näöntarkkuus täyttää STCW A-I/9:n vaatimukset / Visual acuity meets standards in STCW A-I/9 Kansi / Deck ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No		12 B Käytettävä silmälasia / Visual aid required ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No	
13 B Väri näkö täyttää STCW A-I/9:n vaatimukset / Colour vision meets standards in STCW A-I/9 ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No Testipvm / Date tested / /			
14 B Kuulo täyttää STCW A-I/9:n vaatimukset / Hearing meet standards in STCW A-I/9 Kansi / Deck ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No		15 B Kuulo ilman kuulolaitetta tyydyttävä / Unaided hearing satisfactory ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No	
16 B Lääkehoito / Medication			
17 B Soveltuu kansipalvelukseen / Fit for deck service ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No	18 B Soveltuu tähtystystehtäviin / Fit for lookout duties ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No	19 B Soveltuu konepalvelukseen / Fit for engine service ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No	20 B Soveltuu muuhun palvelukseen / Fit for other kind of service ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No
21 B Rajoitukset palvelukelpoisuuteen / Restrictions or limitations on fitness ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No		22 B Tarkempi selvitys ja merkitse kohdan numero (17 B-21 B) / Please specify and give the number of the item referred to (17 B-21 B)	
23 B Onko tutkitavalla jokin sairaus, vika, vamma tai allergia, jonka voidaan olettaa pahenevan työssä tai vaarantavan henkilön oman tai muiden aluksella olevien terveyden taikka merenkulun turvallisuuden? / Does the seafarer have any medical condition likely to be aggravated by service at sea or to render the seafarer unfit for such service or to endanger the health of the seafarer or other persons on board? ☐ Kyllä / Yes ☐ Ei / No ☐ Poikkeuslupamenettely tarvitaan / Exemption order procedure is required			
Syy / Reason:			
24 B Todistus on voimassa asti Expiry date of certificate / /			
Vakuutan edellä olevat tiedot oikeiksi kunniani ja omantuntoni kautta. / I hereby certify the above to be true, on my honour and conscience.			
25 B Paikka ja päivämäärä / Place and date		Lääkin allekirjoitus ja leima / Signature and official stamp of the physician	
26 B Tarkastuksen on suorittanut ☐ merimieslääkäri merimiesterveyskeskuksessa / The examination was conducted by a seaman's physician in a seaman's health center.	27 B Tarkastuksen on suorittanut ☐ merimieslääkäri muualla kuin merimiesterveyskeskuksessa / The examination was conducted by a seaman's physician at another site than seamen's health center.	28 B Tarkastuksen on suorittanut ☐ muu lääkäri kuin merimieslääkäri / The examination was conducted by a physician other than seaman's physician.	
Lääkintodistukset ja niihin sisältyvät tiedot ovat salassapidettävät (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 13 §). Tietojen suojaamisesta ja vaihtolovelvollisuudesta säädetään henkilötietolaissa (523/1999, 32–33 §). / Medical reports and data are confidential (Act on the Status and Rights of Patients 785/1992, § 13). Data protection and medical confidentiality are laid down in the Personal Data Act (523/1999, § 32-33).			

Tyhjennä Tulosta